

FLAGA

BIULETYN POLSKIEGO TOWARZYSTWA WEKSYLOLOGICZNEGO

- Uwagi Polskiego Towarzystwa Weksylologicznego do projektu ustawy o symbolach RP
- Sztandary polskich formacji wojskowych na obczyźnie w latach 1833 – 1846
- Sztandar Centralnego Biura Antykorupcyjnego
- Replika sztandaru 2-ej Eskadry Lotnictwa Wielkopolskiego

Od Redakcji

W trzydziestym pierwszym numerze Biuletynu prezentujemy „Uwagi Polskiego Towarzystwa Weksylologicznego do projektu ustawy o symbolach RP”. Jacek Jaworski przedstawia dzieje „Sztandarów polskich formacji wojskowych na obczyźnie w latach 1833 – 1849”. Polecamy również artykuły Krzysztofa Jasińskiego „Sztandar Centralnego Biura Antykorupcyjnego” i „Replika sztandaru 2-jej eskadry wielkopolskiej”. Przedrukujemy tekst dotyczący „Repliki historycznej bandery na stulecie”. Wyjaśniamy zamieszanie powstałe z barwami na fladze Francji w artykule Andrzeja Wociała i Krzysztofa Jasińskiego „Prezydent Francji po cichu zmienił kolor flagi”. Natomiast Jerzy Wrona zrecenzował książkę Przemysława Barszcza „Zwierzęta w godłach”. Zachęcamy również do zapoznania się z weksylologicznymi nowościami wydawniczymi oraz ciekawym projektem artystycznym „Mobilistan” zamieszczonym we „Flazce”.

Zapraszamy do lektury bieżącego numeru.

~*~

In the thirty-first issue of the Bulletin, we present "Comments of the Polish Vexillological Association to the draft act on the symbols of the Republic of Poland". Jacek Jaworski presents the history of "Banners of Polish military formations in exile in the years 1833-1849". We also recommend Krzysztof Jasiński's articles including "Banner of the Central Anti-Corruption Bureau" and "Replica of the banner of the 2nd Greater Poland squadron". We are reprinting the text on "A replica of the historic flag for the hundredth anniversary". We explain the confusion that arose with the colours of the French flag in the article by Andrzej Wociał and Krzysztof Jasiński "The President of France has secretly changed the colour of the flag". Moreover, Jerzy Wrona reviewed Przemysław Barszcz's book "Animals in emblems". We also encourage you to familiarise yourself with new vexillological publications and the interesting artistic project "Mobilistan" included in "Flazka".

We wish you a nice reading.

Krzysztof Jasiński

FLAGA
Biuletyn Polskiego
Towarzystwa
Weksylologicznego

ISSN 15092429
Numer 31(55)
październik-grudzień 2021
Ukazuje się od
stycznia 1999 r.

Redaktor i wydawca
Krzysztof Jasiński
Tłumaczenie tekstów
Karolina Jasińska

Adres redakcji
ul. Gromadzka 4 lok. 23
15-769 Białystok
tel. +48 606 404 672
biuro@weksylogia.pl

Polskie Towarzystwo
Weksylologiczne
Rynek Starego Miasta 29/31
00-272 Warszawa
tel. +48 22 844 41 58
+48 606 404 672
biuro@weksylogia.pl

Zarząd Główny PTW
Krzysztof Jasiński
Prezes
Andrzej Bebłowski
Wiceprezes
Marek Kwiecień
Wiceprezes
Wojciech Szczerba
Sekretarz Zarządu
Zbigniew Kordula
Skarbnik

Redakcja nie ponosi
odpowiedzialności za opinie
autorów zawarte w tekstach.
Wszelkie prawa zastrzeżone,
przedruk i kopiowanie
fragmentów lub całości
jedynie za zgodą wydawcy.

Spis Treści

**Uwagi Polskiego Towarzystwa Weksylologicznego
do projektu ustawy o symbolach RP** **4**

**Sztandary polskich formacji wojskowych na obczyźnie
w latach 1833 – 1849** **9**
Jacek Jaworski

Sztandar Centralnego Biura Antykorupcyjnego **13**
Krzysztof Jasiński

Replika sztandaru 2-jej Eskadry Lotnictwa Wielkopolskiego **29**
Krzysztof Jasiński

Replika historycznej bandery na stulecie **31**

Prezydent Francji po cichu zmienił kolor flagi **33**
Andrzej Wociał, Krzysztof Jasiński

Nowości wydawnicze **34**

Zwierzęta w herbach **37**
Jerzy Wrona

Mobilistan **38**
Krzykaro

Na pierwszej stronie: Ręcznie haftowany wizerunek archanioła Gabriela ze strony odwrotnej sztandaru Centralnego Biura Antykorupcyjnego. Fot. CBA.

Na ostatniej stronie: Herb Rzeczypospolitej Polskiej ze strony głównej płata sztandaru Centralnego Biura Antykorupcyjnego. Fot. CBA.

UWAGI POLSKIEGO TOWARZYSTWA WEKSYLOLOGICZNEGO DO PROJEKTU USTAWY O SYMBOLACH RP

Ministerstwo Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu dnia 5 października br. skierowało do konsultacji publicznych projekt ustawy o symbolach państwowych Rzeczypospolitej Polskiej. Uzasadniając, że ustawa ma przede wszystkim dostosować symbole państwowe do wymogów nowych technologii cyfrowych oraz wprowadzić korekty od dawna postulowane przez heraldyków i muzykologów (w przypadku hymnu państwowego), uporządkować stan prawny dotyczący wykorzystania symboli przez instytucje państwowe, osoby prawne i fizyczne, zwiększyć ich ochronę oraz odświeżyć wygląd.

Poniżej przedstawiamy fragmenty projektu ustawy do których uwagi zgłosiło Polskie Towarzystwo Weksylologiczne.

Rozdział 1 Przepisy ogólne

Art. 2. Symbolami państwowymi Rzeczypospolitej Polskiej, zwanymi dalej „symbolami państwowymi”, są:

- (...)
- godło Rzeczypospolitej Polskiej przedstawiające wizerunek orła białego w złotej koronie otwartej na głowie zwróconej w prawo, z rozpostartymi skrzydłami, z dziobem i łapami złotymi umieszczone w czerwonym polu płata z białym obramieniem stanowiące Chorągiew Rzeczypospolitej;
 - barwy Rzeczypospolitej Polskiej stanowiące składniki flagi państwowej Rzeczypospolitej Polskiej i flagi narodowej Rzeczypospolitej Polskiej;

Rozdział 3 Chorągiew Rzeczypospolitej

Art. 8. 1. Chorągiew Rzeczypospolitej jest symbolem majestatu Rzeczypospolitej Polskiej.

2. Wzór Chorągwi Rzeczypospolitej określa załącznik nr 4 do ustawy. 3. Chorągwi Rzeczypospolitej używa wyłącznie urządzący Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 9. 1. Odwzorowaniem Chorągwi Rzeczypospolitej jest Proporzec Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

2. Proporzec Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej podnosi się, wywiesza lub umieszcza:

- na budynkach stanowiących siedzibę urzędową Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej;
- na budynkach, w których rezyduje Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej;
- w pomieszczeniach reprezentacyjnych budynków, o których mowa w pkt 1 i 2;
- w miejscach oficjalnych wystąpień Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej;

Rozdział 4 Barwy Rzeczypospolitej Polskiej, flaga państwowa i flaga narodowa

Art. 10. 1. Barwami Rzeczypospolitej Polskiej są kolory: biały i czerwony, ułożone w dwóch poziomych, równoległych pasach tej samej szerokości, z których górny jest koloru białego, a dolny koloru czerwonego, lub ułożone w kokardę narodową. 3. Wzór barw Rzeczypospolitej Polskiej określa załącznik nr 5 do ustawy. 4. Wzór kokardy narodowej określa załącznik nr 6 do ustawy.

Art. 11. 1. Flagą państwową Rzeczypospolitej Polskiej, zwaną dalej „flagą państwową”, jest prostokątny płat tkaniny w barwach Rzeczypospolitej Polskiej, w którym stosunek szerokości płata do jego długości wynosi 5:8, wraz z umieszczonym pośrodku białego pasa herbem państwowym Rzeczypospolitej Polskiej.

2. Do wytworzenia flagi państwowej używa się wełny albo innego materiału, który nie posiada nadmiernej połyskliwości. 3. Wzór flagi państwowej określa załącznik nr 7 do ustawy.

Art. 12. 1. Flagę państwową podnosi się lub wywiesza na budynkach lub przed budynkami stanowiącymi siedziby urzędowe albo miejsce obrad:

- Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej;
- Senatu Rzeczypospolitej Polskiej;
- Rady Ministrów oraz Prezesa Rady Ministrów;
- Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej;
- organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego - w czasie ich obrad.

2. Flagę państwową umieszcza się w pomieszczeniach służących celom reprezentacyjnym podmiotów, o których mowa w ust. 1, lub w pomieszczeniach, w których odbywają się ich obrady.

Art. 13. 1. Flagę państwową podnoszą lub wywieszają przedstawicielstwa dyplomatyczne, urzędy konsularne oraz inne oficjalne przedstawicielstwa i misje za granicą na budynkach lub przed budynkami ich siedzib urzędowych, a także kierownicy tych przedstawicielstw, urzędów i misji na swoich rezydencjach i środkach lokomocji - w przypadkach przewidzianych w prawie i zwyczajach międzynarodowych.

2. Minister właściwy do spraw zagranicznych określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe warunki używania flagi państwowej przez podmioty, o których mowa w ust. 1, w tym sytuacje, w których podnoszenie lub wywieszanie flagi państwowej jest obowiązkowe, oraz usytuowanie flagi państwowej, uwzględniając praktykę i zwyczaje istniejące w państwie przyjmującym oraz konieczność zachowania właściwej prezentacji flagi państwowej.

Art. 14. 1. Flagę państwową podnoszą polskie statki morskie jako banderę cywilną, zgodnie z przepisami innych ustaw oraz prawem i zwyczajami międzynarodowymi.

2. Statki morskie pełniące specjalną służbę państwową, o której mowa w art. 5 ustawy z dnia 18 września 2001 r. - Kodeks morski (Dz. U. z 2018 r. poz. 2175), podnoszą także flagę

oznaczającą pełnienie tej służby.

3. Minister właściwy do spraw gospodarki morskiej określi, w drodze rozporządzenia, wzory flag na oznaczenie pełnionej specjalnej służby państwowej, o której mowa w ust. 2, oraz okoliczności i warunki ich podnoszenia, uwzględniając charakter pełnionej służby i rodzaj jednostki.

Art. 15. 1. Flagę państwową podnosi się lub wywiesza:

- na cywilnych lotniskach i lądowiskach;
- na cywilnych samolotach podczas lotów komunikacyjnych za granicę;
- w kapitanatach lub bosmanatach portów - na budynkach lub przed budynkami stanowiącymi ich siedziby.

2. Minister właściwy do spraw transportu określi, w drodze rozporządzenia, sposób podnoszenia lub wywieszania flagi państwowej na cywilnych lotniskach i lądowiskach oraz na cywilnych samolotach podczas lotów komunikacyjnych za granicę, uwzględniając właściwą identyfikację flagi, jej widoczność oraz budowę i przeznaczenie samolotów.

3. Minister właściwy do spraw gospodarki morskiej określi, w drodze rozporządzenia, sposób podnoszenia lub wywieszania flagi państwowej w kapitanatach lub bosmanatach portów, uwzględniając właściwą identyfikację i widoczność flagi.

Art. 16. 1. Flagą państwową jest używana przez oddziały i jednostki Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej podczas oficjalnych uroczystości poza granicami państwa oraz w kontaktach międzynarodowych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

2. Minister Obrony Narodowej określi, w drodze rozporządzenia, sposób używania flagi państwowej przez oddziały i jednostki Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej podczas oficjalnych uroczystości poza granicami państwa oraz w kontaktach międzynarodowych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, uwzględniając charakter uroczystości i miejsce ich przeprowadzania.

Art. 17. 1. Flagą narodową Rzeczypospolitej Polskiej, zwaną dalej „flagą narodową”, jest prostokątny płat tkaniny w barwach Rzeczypospolitej Polskiej, w którym stosunek szerokości płata do jego długości wynosi 5:8.

2. Wzór flagi narodowej określa załącznik nr 8 do ustawy.

Art. 18. 1. Flagę narodową podnosi się lub wywiesza na budynkach lub przed budynkami stanowiącymi siedziby urzędowe albo miejsce obrad podmiotów, o których mowa w art. 6 ust. 1, z wyjątkiem przypadków, do których stosuje się obowiązek stosowania flagi państwowej.

2. Flagę narodową podnosi się lub wywiesza przed siedzibami komisji wyborczych i komisji do spraw referendum oraz umieszcza się w lokalach tych komisji.

3. Flagę narodową podnoszą polskie statki żeglugi śródlądowej.

Art. 19. 1. Każdy obywatel Rzeczypospolitej Polskiej ma prawo podnosić lub wywieszać flagę narodową w celu wyrażenia swojej przynależności państwowej lub narodowej.

2. Z okazji świąt państwowych oraz Dnia Flagi Rzeczypospolitej Polskiej, o którym mowa w art. 23 ust. 1, flagę narodową

zaleca się podnosić lub wywieszać na budynkach mieszkalnych lub przed budynkami mieszkalnymi oraz na budynkach lub przed budynkami, w których prowadzi się działalność gospodarczą, kulturalną lub sportową.

Art. 20. 1. Na fladze państwowej i na fladze narodowej nie można umieszczać napisów, rysunków, symboli i innych znaków, z wyłączeniem znaku, o którym mowa w ustawie z dnia 10 czerwca 2014 r. o ochronie Znaków Polski Walczącej (Dz. U. poz. 1062).

2. Flaga państwowa i flaga narodowa nie mogą być wywieszane ani umieszczane na budynkach w złym stanie technicznym, na budynkach, których fasady są remontowane, oraz w innych miejscach i okolicznościach, które nie zapewniają dla nich należytej czci i szacunku.

3. Nie można podnosić, wywieszać i umieszczać flag zniszczonych, wyblakłych, zabrudzonych, uszkodzonych lub w inny sposób przez swój stan niezgodnych ze wzorem.

4. Flagę, o której mowa w ust. 3, wycofuje się z użytku w sposób godny i dyskretny.

Załącznik nr 4. Wzór Chorągwi Rzeczypospolitej.

Załącznik nr 5. Wzór barw Rzeczypospolitej Polskiej.

Załącznik nr 6. Wzór kokardy narodowej.

Załącznik nr 7. Wzór flagi państwowej.

Załącznik nr 8. Wzór flagi narodowej.

Załącznik nr 11. Sztandar jednostki wojskowej.

Załącznik nr 12. Sztandar jednostki wojskowej.

Załącznik nr 13. Bandera wojenna.

Załącznik nr 14. Flaga lotnisk (lądowisk) wojskowych.

Po konsultacjach przeprowadzonych za pomocą poczty internetowej wypracowane zostało stanowisko Polskiego Towarzystwa Weksylogicznego w sprawie tego projektu i przesłane do Ministerstwa Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu w dniu 27 października br. Poniżej prezentujemy pełny tekst naszego stanowiska w sprawie projektu ustawy.

Uwagi Polskiego Towarzystwa Weksylogicznego do projektu ustawy o symbolach państwowych Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 września 2021 r.

Przedstawiając poniższe uwagi Polskiego Towarzystwa Weksylogicznego do projektu ustawy z dnia 30 września 2021 roku na wstępie pragniemy podkreślić zbyt krótki okres, dany przez projektodawcę, na pełne wypowiedzenie się w tej jakże ważnej kwestii zmian symboliki Rzeczypospolitej Polskiej. Jednocześnie pragniemy poinformować, że zamieszczenie naszych uwag w załączonej do pisma przewodniego tabeli nie odda w pełni naszych spostrzeżeń i propozycji zmian w projekcie ustawy.

Wprowadzeniem w błąd jest stwierdzenie w uzasadnieniu, że nadrzędny cel ustawy to jedynie uporządkowanie stanu prawnego dotyczącego wykorzystywania symboli państwowych przez instytucje i osoby prawne i fizyczne oraz wprowadzenie wzorów symboli zgodnych ze współczesnymi technikami. W rzeczywistości ustawa zmienia w sposób zasadniczy herb (wizerunek) i barwy (wprowadzenie karmazynu), wprowadza i zarazem zmienia Chorągiew Rzeczypospolitej oraz wprowadza „flagę państwową RP” sprzeczną z tradycją dwu flag datującą się od ustawy z 1 sierpnia 1919 r. i utrzymaną dotąd. Albo zatem pozostawia się przepisy dotychczasowe tylko z korektą wizerunków graficznych w załącznikach, albo stwierdza się jednoznacznie, iż są to nowe przepisy.

Tytuł ustawy. Skoro ustawodawca obok znaków państwowych proponuje pojęcie flagi narodowej, to tytuł ustawy winien brzmieć „o symbolach państwowych i narodowych Rzeczypospolitej Polskiej” tym bardziej, że jest zasadne uzupełnienie ustawy o przepisy określające także inne znaki narodowe, o czym niżej. Do rozważenia tytuł w brzmieniu: **Ustawa o znakach Rzeczypospolitej Polskiej i Narodu Polskiego**. Druga ewentualność – tylko zastąpienie wyrazu „symbol” wyrazem „znak” i wówczas tytuł miałby brzmienie: **Ustawa o znakach państwowych i narodowych Rzeczypospolitej Polskiej**. Termin „znak” jest bardziej adekwatny językowo.

Art. 2 pkt 2. Błąd w sformułowaniu: winno być: „**umieszczony** w czerwonym polu płata...”; godłem nie jest „godło Rzeczypospolitej Polskiej przedstawiające wizerunek orła białego [...] **umieszczone** w czerwonym polu tarczy” – lecz godłem RP jest wizerunek orła **umieszczony** w czerwonym polu tarczy, a tu w czerwonym polu płata. Słusznie zrezygnowano z określenie wzoru obramienia, iż jest w kształcie wężyka generalskiego, bo nie jest ono adekwatne (tylko część tego obramienia jest tego kształtu). Poprzestanie tylko na „...w czerwonym polu z białym obramieniem”, określeniu szerszym, a przez to obejmującym także tę część, która istotnie przedstawia tzw. wężyk generalski, odpowiada opisowi

Chorągwi Rzeczypospolitej z roku 1927, czasu wprowadzenia tego wzoru. Jednakże załącznikiem nr 4 wprowadza się jej nowy wzór, sprzeczny z wz. 1927, co **nie znajduje żadnego uzasadnienia i budzi sprzeciw**.

Art. 2 pkt 3. Nie jest słuszne ograniczenie barw tylko do flagi państwowej i zaproponowanej flagi narodowej. Biel orła i obramienia oraz czerwień płatu występuje także na Chorągwi Rzeczypospolitej i są to te same barwy RP. Proponuje się nadto uzupełnienie tego przepisu o chorągiew narodową i kokardę narodową.

Art. 2 winien być uzupełniony o pozostałe znaki, nie znajduje bowiem uzasadnienia wymienienie ich tylko przy okazji barw. Obok dwóch godeł, herbu Orzeł Biały i Chorągwi Rzeczypospolitej, winno się wymienić flagę państwową, chorągiew narodową oraz kokardę narodową. „Chorągiew narodowa”, to propozycja nowego znaku do użytku powszechnego, z wizerunkiem przepisowego orła państwowego na czerwonym płacie. Używanie współcześnie przez osoby postronne flagi państwowej z herbem z argumentacją „bo godniejsza”, jest zjawiskiem dotąd trudnym do wyeliminowania. Przywrócenie chorągwi narodowej w opisanym kształcie, która symbolizowała Rzeczpospolitą (flagi państwowe pojawiły się w XIX w., a w polskiej symbolice państwowej zaistniały dopiero po odzyskaniu niepodległości), pozwoli na odwrócenie trendu korzystania z flagi z herbem przez osoby nieuprawnione i z czasem problem jej nadużywania wyeliminuje. Ważniejsze jednak będzie przywrócenie do polskiej symboliki i powszechnej świadomości najstarszego znaku państwowego będącego zgodnie z tradycją przeniesieniem państwowego znaku herbowego na płat chorągwi odpowiadający swym kolorem barwie pola tarczy herbowej. Herb i chorągiew z orłem państwowym to dwa równorzędne znaki (słusznie w ustawie nazwane godłami RP), przy czym Chorągwi Rzeczypospolitej będzie używał wyłącznie Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, zaś do chorągwi narodowej – będzie miał prawo każdy obywatel. Wydaje się jednocześnie możliwe dopuszczenie obok chorągwi z wizerunkiem orła państwowego, także wersji alternatywnej, z wizerunkiem orła historycznego.

Kokarda narodowa jest znakiem, który jako pierwszy z polskich symboli państwowych doczekał się ustawowej regulacji. Sejm w dniu 7 lutego 1831 r., „zważywszy potrzebę nadania jednostajnej oznaki, pod którą winni się łączyć Polacy”, określił biało-czerwone barwy kokardy narodowej, które w ten sposób zyskały sankcję prawną. Współcześnie znak ten powrócił dzięki osobistej decyzji śp. Prezydenta Lecha Kaczyńskiego z 2008 r., zdobiąc od tam uczestników uroczystych obchodów świąt narodowych i państwowych – 3 Maja i 11 Listopada. Uwzględnienie w katalogu znaków, znaku Polaków, który używany był w Wojsku Polskim oraz we wszystkich powstaniach narodowych, jest konieczne tym bardziej, że kokarda została już zaakceptowana § 22 ust. 3 zarządzenia Nr 5/MON z dnia 9 kwietnia 2014 r. w sprawie sposobu i okoliczności stosowania symboli Rzeczypospolitej Polskiej w jednostkach Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. Urz. MON 2014, poz. 125).

Art. 8-9. Pozostawienie Proporca Prezydenta po przywróceniu Chorągwi Rzeczypospolitej podważa jej znaczenie. Uprawniony do jej używania był wyłącznie Prezydent Rzeczypospolitej, uosabiając wraz z nią majestat Rzeczypospolitej. Był w ten sposób strażnikiem tradycji państwowości polskiej i jej ciągłości obrazowanej poprzez ten wyjątkowy znak. Chorągiew Rzeczypospolitej wbrew mniemaniu wyrażonym w uzasadnieniu nie jest weksylium jednostkowym. Towarzyszyła Prezydentowi na co dzień i wszędzie, a rozmiary jej poszczególnych egzemplarzy były dostosowane do warunków (pomniejszona używana była np. na pojazdach). **Należy wykreślić przepisy o Proporcju, a sposób jego użycia włączyć do przepisów o Chorągwi.**

Art. 10 ust.1. Tak sprecyzowany opis barw dotyczy wyłącznie flagi. Winno się poprzestać na stwierdzeniu: „Barwami Rzeczypospolitej Polskiej są połączone kolory biały i czerwony”, bo to stanowi ich istotę. Pozwoli to określić barwy wszystkich symboli, także kokardy.

Art. 10. ust. 3. Określony w załączniku nr 5 karmazyn zamiast dotychczasowej czerwieni, zawsze rozumianej jako czerwień heraldyczna, nasycona, ale jasna, w 1927 r. określona jako cynober, jest niedopuszczalną ingerencją w historyczne barwy polskie. **Jest to wynik ignorancji i ulegania populizmowi. Budzi to stanowczy sprzeciw.**

Art. 10. ust. 4. Określony w załączniku nr 6 wzór kokardy narodowej to wizerunek budzący zażenowanie. Brak okonturowania i zaznaczenia zmarszczenia czynni z niej formę zupełnie nieczytelną. Winno się dopuścić możliwość upinania kokardy z czerwienią w środku, o ile przypina się na niej wizerunek Orła.

Art. 11-20. Podział flag. Ustawodawca proponuje sprzeczne z polską tradycją – odmienną od zwyczajów panujących w innych państwach – rozdzielenie istniejącej w dotychczasowych przepisach „flagi państwowej” i „flagi państwowej z godłem”, przekreślając ich znaczeniową równorzędność jako flagi państwowej, co określił w dalszych artykułach ustawy. **Budzi to zasadniczy sprzeciw.** Nie ma potrzeby przyjmowania dwóch odrębnych flag na wzór m.in. Republiki Federalnej Niemiec, posługującej się flagą z herbem wyłącznie dla urzędów (flaga urzędowa) i flagą bez herbu – flagą narodową do powszechnego użytku. Polska tradycja **dwóch równorzędnych flag państwowych**, ale o odrębnym przeznaczeniu, ukształtowała się tuż po odzyskaniu niepodległości. Od określenia ich zastosowania przez Sejm Ustawodawczy 1 sierpnia 1919 r. pozostają dotąd niezmiennione. Byłoby paradoksem, gdyby ustawodawca w czasie trwających obchodów stulecia odzyskania Niepodległości przekreślił tę, zapoczątkowaną wówczas tradycję, argumentując za przyjęciem rozwiązania tożsamego ze stosowanym w państwie, będącym spadkobiercą jednego z zaborców.

Art. 11 ust. 1. i przepisy następnych artykułów dotyczące flag, w myśl uwag sformułowanych wyżej (Podział flag) winny powtórzyć przepisy dotychczasowe, określające flagę państwo-

wą i flagę państwową z umieszczonym pośrodku białego pasa godłem RP, zmieniając tylko to ostatnie określenie na „flagę państwową z umieszczonym pośrodku białego pasa herbem Rzeczypospolitej Polskiej”.

Art. 11 ust. 2. Ustawowe regulowanie spraw jakości tkaniny nie powinno mieć miejsca, to materia do umieszczenia w przepisach wykonawczych.

Art. 17 ust. 1. Propozycja nowego brzmienia przepisu: „Flaga państwowa może być używana jako flaga narodowa.” Zamiast zbędnej definicji flagi narodowej proponuje się w to miejsce przepis określający chorągiew narodową. Na uroczystościach patriotycznych już występują chorągwie albo z orłem państwowym, albo z orłem wz. 1919 lub jeszcze starszym. To samorzutna, ale słusza inicjatywa obywatelska przypominania historycznego znaku Polski. Chorągwie narodowe towarzyszyły przełomowym latom odzyskiwania niepodległości, obecne były na manifestacjach zwłaszcza w roku 1918 i latach bezpośrednio kolejnych. Wydaje się ze wszech miar wskazane, aby ustawodawca usankcjonował prawnie także używanie chorągwi narodowych.

Przepis może brzmieć: „Chorągwią narodową jest płat barwy czerwonej z wizerunkiem białego orła ustalonym dla herbu Rzeczypospolitej Polskiej. Stosunek szerokości płata chorągwi do jego długości wynosi 1 : 1, wysokość orła w stosunku do szerokości płata wynosi 3 : 5. Dopuszcza się umieszczanie na chorągwi narodowej historycznych wizerunków białego orła.”

Art. 22 dodać ust. 5. „W przypadku śmierci osoby lub osób zasłużonych dla Rzeczypospolitej Polskiej, trumnę nakrywa się flagą państwową kładąc ją wzdłuż, pasem białym po lewej stronie zmarłego. Flagę państwową z herbem Rzeczypospolitej Polskiej kładzie się w poprzek, z herbem na wysokości piersi zmarłego. Tak samo kładzie się banderę wojenną i banderę cywilną”. Stosowane nakrycie trumny zmarłej osoby zasłużonej dla Rzeczypospolitej flagą państwową, nie jest unormowane, z wyjątkiem przepisów ceremoniału wojskowego. Warto zatem umieścić w obecnej propozycji przepisów i to rozwiązanie.

Po Art. 23? Propozycja brzmienia dodanych przepisów:
ust. 1. „Kokardą narodową są upięte w koło połączone barwy biel i czerwień, z bielą w środku.”
ust. 2. „Kokardę narodową można upiąć z czerwienią w środku, o ile nakłada się na nią wizerunek orła.”

W załącznikach nr 11 i 12 przedstawiony jest nowy krój czcionki. Cyfry wyglądają na niej czytelne na płacie sztandaru. Powstaje również pytanie czy cyfry 1, 2 i 0 mają być mniejsze od pozostałych. Również cyfra 1 umieszczona samodzielnie na płacie może być odczytywana jako duże i. Czy zamieszczone rysunki strony głównej sztandaru jednostki wojskowej mają tylko zobrazować umieszczenie wizerunku orła ustalone dla godła Rzeczypospolitej, czy będzie to nowy wzór sztandaru ?

Wnoskujemy o przedłużenie terminu w sprawie zajęcia stanowiska wobec przedmiotowego projektu ustawy o symbolach państwowych Rzeczypospolitej Polskiej. Z powodu zbyt krótkiego czasu na konsultacje nie mogliśmy się odnieść do zmian dotyczących herbu. Mamy bowiem zastrzeżenia co do jego wyglądu jak i treści zawartych w projekcie. Znajomość zasad heraldyki jest niezbędna weksylogom przy projektowaniu symboli jednostek samorządu terytorialnego, jak i badań nad historią wszelkiego typu weksyliów. Przedłużenie czasu na konsultacje pozwoliłoby nam wypowiedzieć się również w tej kwestii. Zwracamy się również z prośbą o powołanie zespołu, złożonego z ekspertów z różnych dziedzin, do pełnego wypowiedzenia się w kwestii projektu ustawy i przedstawienia jej kompleksowego tekstu. Uniknie się w ten sposób wszelkich błędów i niedopowiedzeń.

Zwracamy się również z prośbą przygotowanie wraz z ustawą rozporządzenia wykonawczego pod nazwą **protokołu flagowego** określającego dokładne zasady projektowania i postępowania z weksyliami polskimi. Polskie Towarzystwo Weksylogiczne bardzo chętnie pomoże przy konstruowaniu tego rozporządzenia.

Krzysztof Jasieński

~ * ~

SZTANDARY POLSKICH FORMACJI WOJSKOWYCH NA OBCYZŹNIE W LATACH 1833 - 1849

Po upadku powstania listopadowego tysiące polskich oficerów i żołnierzy znalazło się na emigracji, wiodąc bez perspektywiczny, ubogi żywot z zasiłków i pomocy obcych rządów. Zgrupowani w kilku francuskich depo polscy wojskowi marzyli o okazji do chwycenia za broń. Taka okazja pojawiła się w 1833 r. Hufiec Święty to nazwa oddziału polskich emigrantów wojskowych złożonego z 450 ludzi, dowodzonego przez płk. Ludwika Oborskiego, który w kwietniu 1833 r. samowolnie wyruszył z miejsc internowania na pomoc powstaniu we Frankfurcie. Nim jednak dotarł na miejsce, powstanie upadło, w związku z czym skierował się do Szwajcarii, gdzie toczyła się wojna domowa między poszczególnymi kantonami, biorąc w niej czynny udział po stronie postępowych kantonów.

Ze wspomnień jednego z żołnierzy Hufca Świętego, Wojciecha Darasza wnosić można, że oddział ten miał własny sztandar: „Bracia nasi z Besançon, Dijon, Salins, Vesoul pospieszili z ojczystym sztandarem”. Pod tym pojęciem należy rozumieć sztandar karmazynowy z białym orłem, taki jak posiadało podczas powstania listopadowego większość powstańczych formacji, łącznie z pułkami regularnej armii, którym z niezrozumiałych względów odebrano ich przedpowstaniowe sztandary pułkowe.

Żołnierze Hufca Świętego ze sztandarem swej formacji w chwili przekraczania szwajcarskiej granicy.

Mal. Paweł Głodek

Gdy w 1833 r. rozpoczęła się wojna domowa w Hiszpanii, rządy Wielkiej Brytanii, Francji i Portugalii zawarły z regentką Marią Krystyną przymierze, zobowiązując się dostarczyć jej pomoc wojskową.

W końcu 1835 r. gen. Josph Bernelle, na wniosek dowódcy hiszpańskich wojsk Północy gen. deLuisa de Cordovy, otrzymał od hiszpańskiego rządu upoważnienie do sformowania pułku kawalerii pod nazwą Pułku Ułanów Polskich Legii Cudzoziemskiej, złożonego z kawalerzystów, byłych uczestników powstania listopadowego przebywających na emigracji we Francji. Na dowódcę ułanów wybrano wówczas oficera o rzadkiej dzielności – mjr. Henryka Krajewskiego. Wiosną 1836 r. maju gotowe były dwa szwadrony ułanów dowodzone przez y był 1. szwadron dowodzony przez kpt. Ledóchowskiego i kpt. Werna.

Ułani zostali przydzieleni do Korpusu Nawarry. Wzięli udział w szeregu walk, odnosząc we wszystkich błyskotliwe zwycięstwa i budząc wręcz nabożny podziw żołnierzy królowej i paniczny strach u buntowników Don Carlosa. Po zakończonej wojnie cześć polskich ułanów pozostała w hiszpańskiej służbie jako oddział gidów wodza naczelnego. Interesująca jest kwestia narodowego sztandaru Pułku Ułanów Polskich. Gen. Bernelle kazał go wykonać hafciarzowi z Pampeluny. Z jednej strony widniały na nim herby Francji i Hiszpanii, a z drugiej biały orzeł wykonany według wzoru używanego w okresie Księstwa Warszawskiego. Podobno z powodu braku pieniędzy na jego wykupienie, nie mógł powieść nad szeregami ułanów. Życząc dumnemu, polskiemu ptakowi, aby mógł opuścić nie tylko warsztat hiszpańskiego rzemieślnika, lecz i okowy Mikołaja I, gen. Cordova ufundował inny sztandar z wyszytym Orłem i Pogonią, który towarzyszył ułanom w bitwie pod Zubiri. Oficerowie zaręczyli słowem honoru, że porzucą służbę, gdyby miał im być odebrany.

Ułan Legii według P. Haythornthwaite i dwa sztantary pułku.
Mal. Krzysztof Komaniński

Student Gwardii Polskiej Akademickiej w Berlinie, oficerowie i żołnierz Legionu Polsko-Niemieckiego.
Mal. Paweł Głodek

Piechur Legionu Siedmiogrodzkiego w czapce kozackiej, z legionowym sztantarem. Ułani 1. i 4. Pułków Ułanów Legionu Siedmiogrodzkiego.
Mal. Janusz Bronclik

Rekonstrukcja sztantaru Zastępu Krzyżowców Polskich.

Z rozmaitych zapisków wynika, że tego typu karmazynowy sztantar z orłem (później z dodaniem włoskiej szarfy) stał się, obok kolejnych wersji, podstawowym i uniwersalnym sztantarem legionu od początku jego istnienia aż do rozwiązania. Z takim właśnie sztantarem pierwsi i nieliczni legionieści wraz z Adamem Mickiewiczem wkroczyli do Mediolanu i Rzymu.

Wejście Legionu Polskiego z Adamem Mickiewiczem na czele do Rzymu.
W tle sztantar karmazynowy z białym orłem.

Czas rewolucji niemieckiej 1848 r. stał się dla polskich emigrantów wojskowych czasem rozbudzonych nadziei. Upatrywali oni w niemieckiej rewolucji swej szansy na wywalczenie niepodległości Polski. Dla rewolucyjnego rządu Niemiec oczywistym było powiązanie sprawy polskiej i powodzenia niemieckiej rewolucji. W maju 1849 r. zawarto niemiecko-polskie porozumienie o sformowaniu w Badenii Legionu Polsko-Niemieckiego. Na dowódcę legionu wyznaczono Niemca, Karla Freunda. Legion walczył z królewskimi wojskami pruskimi na terytorium Palatynatu i Badenii oraz na granicy z Hesją. Legion Polsko-Niemiecki działał od początku powstania do jego ostatnich chwil. Jak wynika z relacji, walczył podzielony przynajmniej na dwie części. Podczas gdy jedna dotrwała w oblężonym Ratstadt i była wśród kapitulujących, druga toczyła boje w składzie dywizji płk. Mercy'ego. Zajęcie przez Prusaków Freiburga zakończyło wojnę.

Idąca do Niemiec polska kolumna emigrantów z Besançon została rozpoznana przez polskiego korespondenta prasowego po jej chorągwi. Musiała być narodowa z Orłem, może też i z Pogonią na karmazynowym tle, jednak to nie ona stała się sztantarem Legionu. Legionowi przyznano własny sztantar bojowy. Jego dowódca, Freundt otrzymał czerwony sztantar z napisem: „Równość, Braterstwo, Dobrobyt dla Wszystkich”. Zasadniczo posiadał on barwy narodu niemieckiego, ale ułożone inaczej niż tego chciał i ustalił frankfurcki parlament. Jego brzeg był otoczony czarnym, wąskim szlakiem, cała reszta czerwona i na tym tle umieszczono złoty wieniec z złotymi literami.

Sztantary Legionu Polskiego na Węgrzech w latach 1848-49 zostały już opisane w numerze 24(48)/2020 r. FLAGI. Mniej znanym od Legionu Polskiego na Węgrzech jest polski Legion Siedmiogrodzki powołany do życia z inicjatywy gen. Józefa Bema. Pierwszym organizatorem Legionu Siedmiogrodzkiego stał się płk Antoni Piotrowski. W maju 1849 r. gotowy był jeden batalion, a niedługo potem dwa, oraz dwa szwadrony ułanów, przekształcone wkrótce w dwa pułki: 1. i 4. Żołnierzami byli nie tylko Polacy, ale również Słowacy i Rusini. Wśród rodaków można było spotkać młodzików, jak i weteranów spod Somosierry, Lipska i z pól bitewnych Powstania Listopadowego. Legię zasilali także zbiegowie i jeńcy z pułków galicyjskich. Legion Bema liczył 650 żołnierzy. Bronił dostępu do Siedmiogrodu 70-tysięcznym wojskiem rosyjskim i pełnił zaszczytną służbę osłaniając cofające się wojska węgierskie, podczas gdy Bem dowodził już całą armią węgierską.

Losy sztantaru Legionu Polskiego w Siedmiogrodzie po zakończonej kampanii nie są dziś znane. Wiadomo natomiast, że formacja walczyła pod „godłem narodowym”, czyli sztantarem przedstawiającym Orła z Pogonią z jednej strony i wizerunkiem Matki Bożej – z drugiej. Sztandar był trzymany przez chorążego, któremu asystowali zawsze dwaj żołnierze.

Legion Mickiewicza we Włoszech (Legion Polski, Zastęp Polski) to jednostka wojskowa utworzona przez Adama Mickiewicza w marcu 1848 r. w Rzymie. Zadaniem formacji był udział w walce o wyzwolenie Włoch. Liczący ok. 200 żołnierzy legion wziął udział w kilku bitwach, m.in. w Lombardii oraz w walkach miejskich w Genui i Rzymie. Od 1849 r. na czele Legionu Mickiewicza stał pułkownik Aleksander Fijałkowski. Legion pod jego dowództwem odznaczył się chlubnie, broniąc Rzymu przed połączonymi siłami austriacko-francuskimi, a za męstwo sam pułkownik był wielokrotnie wymieniany w rozkazach dziennych dowódcy armii, generała Giuseppe Garibaldiego.

Kwestia sztantaru legionowego to złożona, oddzielna historia. Historia, której nie sposób zamknąć w dwóch zdaniach choćby dlatego, że wiązały się z nim liczne spory i tarcia, a jego wizerunek ulegał pewnym zmianom. Było ich kilka w zależności od tego w jakim państwie włoskim legion formował się, odtwarzał lub reorganizował. O sztantarze prowadzono trudne rozmowy z rządami. Również niektóre kolumny polskich ochotników do Legionu, tzw. Krzyżowców zdążające z Francji niosły swe sztantary. Na przykład sformowany w maju 1848 r. w Paryżu Legion Krzyżowców, który wyruszył do Mediolanu miał swój własny sztantar. Wiadomo jest, że w drodze niesiony był przez Dziekońskiego, nie znamy jednak jego wizerunku. Musiał to być, siłą rzeczy, skromny sztantar wykonany jak najtańszym sposobem. Bardzo możliwe, że widniał na nim orzeł wzoru jak na znaku firmowym Krzyżowców – bez korony, z podniesionymi skrzydłami oraz z napisem: Zastęp Krzyżowców Polskich.

nami”. U samej góry zaś błyszczały słowa: „Pius IX błogosławi odradzającej się Polsce.” Jak widać sztandar był bogaty, przesycony motywami religijnymi, a ostatni napis świadczy raczej o dość nonszalanckiej interpretacji przez Mickiewicza błogosławieństwa papieskiego. Ostatecznie polscy księża w Rzymie odmówili Mickiewiczowi prawa do noszenia tego sztandaru. Nie został on ukończony. Być może zaważyła tu niechęć księży do poety, który pogrążony był wówczas w ideach towianizmu, do których Kościół nie mógł odnosić się przychylnie.

Sztandar Legionu Polskiego sporządzony przez polskie kobiety i zakonnice przebywające we Włoszech (rekonstrukcja).

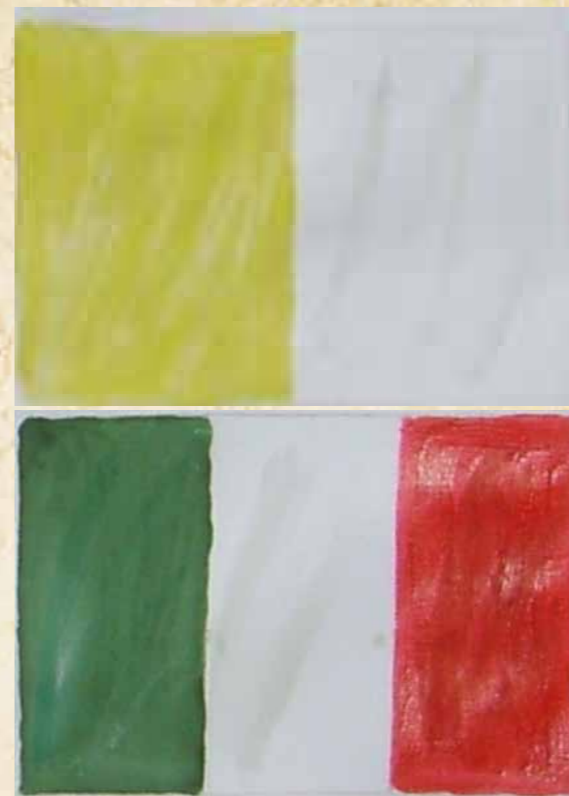
Kolejny sztandar sporządzony został staraniem legionowej młodzieży za ich pieniądze. Z nim wiązały się nie mniejsze perypetie poczynając od kwestii interpretowania błogosławieństwa papieskiego. Historyk Legionu Henryk Batowski podaje, że widniał na nim napis „Zastęp Pierwszy – Słowiaństwo”, który Mickiewicz tłumaczyć miał w ten sposób, że Polacy mieli przed sobą jako cel wyzwolenie nie tylko swego narodu, lecz i wszystkich narodów słowiańskich, że uważali się za straż przednią rodziny słowiańskiej. Rzeczywiście, Mickiewiczowi mogło się zdawać, że występuje w interesie wszystkich Słowian. Ten słowianofilski akcent podany przez Batowskiego nie wyczerpuje całkowicie opisu sztandaru. Pamiętnikarz Michał Budzyński dodaje, że „chorągiew biała z krzyżem czerwonym, obwinęta była w ceratę”. Dokładniejszy jego obraz uzyskujemy dopiero ze wspomnień syna wieszcza – Władysława, a szczególnie z listu Edwarda Geritza do matki w Paryżu pisanego we Florencji 19 maja 1848r. O ile Władysław Mickiewicz wspomina o dwóch krzyżach i słowach „Słowiańszczyzna” oraz Pierwszy Zastęp Polski, to Geritz porządkuje te wszystkie dane i podaje kolejne: „Pomimo wielu przeszkód wystąpił oddział Polaków pod przewodnictwem Adama Mickiewicza i polska chorągiew pierwszy raz od tylu lat wystąpiła publicznie [...]. Orzeł srebrny na globie, pod

globem napis z jednej strony „Zastęp Polski”. Po drugiej „Słowiaństwo”, chorągiew na pół czerwona z krzyżem białym, pół biała z krzyżem czerwonym.” Zwraca uwagę w tych opisach różnica w brzmieniu słowa dotyczącego Słowiaństwa i Zastępu Polskiego. W. Mickiewicz uzupełnia jeszcze ten opis istotnym szczegółem. Drzewiec sztandaru mianowicie ozdobiony był „herbami polskimi odczepionymi od zegarka A. Mickiewicza”. Michał Chodźko i Jan Budzyński natomiast wzmiankują o odlaniu srebrnego orła przeznaczzonego na szczyt drzewca. Nie jest to całkowicie jasna informacja, dlatego cenne jest uzupełnienie Budzyńskiego twierdzącego, że na wierzchu drzewca sztandaru „miał małego orła polskiego, ulanego ze srebra”. Ten skromny orzełek z krzyżem zamiast korony, zdjęty z dewizki zegarka poety udawać miał, z braku lepszego rozwiązania, dawne, okazałych rozmiarów orły wojskowe, osadzone na skrzyneczkach z numerem pułku. M. Budzyński, sam będąc legionistą Mickiewicza był wyraźnie dumny z tego sztandaru. Dumę tę dzielali także inni legioniści. Graniczyła ona niekiedy nawet z butą – dość rozczulającą jednak, biorąc pod uwagę skromną liczebność Legionu. „Przed każdym odwachem pełnionym przez gwardię narodową utworzoną za Piusa IX, dwaj podchorążowie wchodzili do stancji oficera i wołali prawie rozkazującym głosem – „Odwach niech wychodzi i prezentuje broń przed sztandarem polskim”.

Trzeci sztandar Legionu Polskiego.

Rzec można, że był to jednak sztandar Legionu, lecz jak się okazuje nie jedyny. Otóż Stowarzyszenie Circolo Romano, w imieniu ludu rzymskiego ofiarowało legionistom inny sztandar mianowicie o barwach papieskich (biało-żółty), co miało być pomysłem samego A. Mickiewicza, zaś Circolo Popolare sztandar o barwach włoskich, a więc trójkolorowy. Wszelkie źródła wskazują jednak na to, że sztandary te nie były noszone i eksponowane przez legionistów. Domyślać się należy, iż przechowywane były pieczołowicie gdzieś w taborach.

Sztandary podarowane legionowi przez organizacje społeczne Włoch.

Zasadniczy sztandar Legionu, ten z orłem polskim zdawał się również nie mieć łatwego żywota. Po wzięciu Mediolanu, kolejny dowódca legionu, płk Jan Siodońkiewicz spakował go troskliwie i złożył na przechowanie u francuskiego konsula. Wraz z Legionem wywędrował z Rzymu, lecz budził on wiele zastrzeżeń u kolejnych rządów państw włoskich, gdzie Legion stacjonował i walczył. Minister rządu Lombardii Giacinto di Collegno wyraźnie domagał się jego zamiany proponując zastąpić go włoskim. Temu jednak stanowczo przeciwstawił się Mickiewicz. Trwał w swym uporze nawet wtedy, gdy Włosi zaproponowali umieszczenie orła białego pośrodku włoskiego sztandaru narodowego. Ostatecznie zezwolono na sztandar przyniesiony z Rzymu. Jak zwykle bywa w czasie trudnych debat, nie mogło obejść się bez ustępstw po obu stronach. Sztandar przyozdobiony został szarfą o barwach włoskich. Mickiewicz w projekcie podanym królowi Lombardii Karolowi Albertowi proponował, by Legion zachował swój sztandar narodowy ozdobiony kokardą włoską. Przy ratyfikacji układu w Turynie z królem Piemontu również wystąpiły perypetie z narodowym sztandarem, którego wszyscy bali się tu jak diabeł święconej wody. Tylko dzięki zdecydowanej postawie, tym razem Siodońkiewicza zezwolono na niego z dodatkiem trójkolorowej włoskiej szarfki. Szarfka ta powiewała nadal, kiedy Legion udał się z Lombardii do Toskanii. Mickiewicz uważał, że było to ze strony Siodońkiewicza poświęceniem kwestii sztandaru podczas zawierania układu z Toskanią. W istocie rzeczy nic jednak nie ulegało przecież zmianie. Co więcej, gdy Legion wywędrował do Rzymu, by bronić Wiecznego Miasta przed francuską ekspedycją, 2-gi punkt układu o Legionie zawarty z premierem Giuseppe Mazzinim mówił, że Legion używać będzie narodowego sztandaru z trójkolorową szarfą włoską. Było to zatwierdzeniem dotychczasowego stanu rzeczy w sprawie sztandaru.

Na barykadach i murach Rzymu sztandar polski nie powiewał jednak. Legioniści pełni skrupułów i wątpliwości czy mają podjąć walkę z Francuzami nie chcieli, by bodajże po raz pierwszy w historii stał się symbolem walki Polaków przeciw Francuzom. Tę rzeczywiście delikatną kwestię przeciął Adam Mickiewicz odsyłając sztandar do Paryża.

Jacek Jaworski

SZTANDAR CENTRALNEGO BIURA ANTYKORUPCYJNEGO

9 czerwca br., w dniu 15. rocznicy utworzenia, Centralne Biuro Antykorupcyjne otrzymało sztandar. Został on ufundowany ze składek były i obecnych pracowników i funkcjonariuszy Biura. Do prac związanych rozpropagowaniem idei ufundowania tego weksylium, opracowaniem jego projektu oraz pozyskaniem osób do jego wykonania został powołany w CBA specjalny Zespół. Zorganizowano spotkania, głównie online, przedstawiające historię i znaczenie sztandarów w dziejach Polski.

Sztandar w całości został wyhaftowany ręcznie przez Panią Krystynę Duchniak z Radomia. Orła z głowicy sztandaru oraz repliki przedwojennych gwoździ odlewanych (zamiast grawerowanych na blaszkach), wręczanych na pamiątkę osobom, które wbiły gwoździe honorowe w drzewce, wykonał Pan mgr inż. Bogdan Żelazowski w Odlewni Metali Nieżelaznych w Ząbkach. Drzewce oraz gwoździe umieszczone na drzewcu wykonano w pracowni brązowniczej Artbrass Sp. z o.o. z Przemysła.

Opracowanie projektu strony głównej płata sztandaru¹

Finalny projekt graficzny obu stron płata sztandaru jest autorstwa Urszuli Laure, która przez cały okres prac Zespołu proponowała rozwiązania formalne dla omawianych przez Zespół koncepcji oraz przedstawiała projekty wstępne i szkice takich rozwiązań.

Konieczność umieszczenia na stronie głównej płata sztandaru wizerunku Orła Białego według wzoru określonego w przepisach o godle, barwach i hymnie Rzeczypospolitej Polskiej pozostawała poza dyskusją, natomiast dyskutowano o wielkości Orła Białego oraz o potrzebie umieszczenia na tej stronie płata innych elementów. Wielkość odwzorowania Orła Białego uwarunkowana była wielkością płata (kwadrat o boku długości 1 m) oraz umieszczeniem dewizy, rozmieszczeniem jej wyrazów i ich wielkością. Orzeł jako jedyny element strony głównej płata mógł mieć wysokość do 60 cm.

Pierwotnie rozważano umieszczenie dewizy „AMOR PATRIAE NOSTRA LEX” lub jej modyfikacji „AMOR PATRIAE SUPREMA LEX”. Czcionką odpowiednią dla łacińskiej dewizy była rzymska kapitała oraz właściwy dla niej

1. Tekst autorstwa Urszuli Laure.

linearny układ wyrazów, chociaż rozpatrywano różne sposoby rozmieszczenia napisu (linearne poziome i pionowe, w okręgu lub w półokręgu). Tradycyjna dewiza „BÓG HONOR OJCZYŻNA”, również była brana pod uwagę od początku prac Zespołu. Taki wybór determinował także konieczność wyszukania nowej czcionki dla dewizy. Zespół zdecydował o użyciu czcionki „Brygada 1918”, co stanowiło bezpośrednie nawiązanie do obchodzonej niedawno setnej rocznicy odzyskania niepodległości przez Polskę.

W początkowej fazie prac Zespołu dyskutowano nad wieloma koncepcjami projektu odwrotnej strony płata, przede wszystkim nad wyważeniem zastosowania dwóch podstawowych symboli – wizerunku patrona CBA Archanioła Gabriela oraz logotypu CBA. Rozważano m.in. projekty przewidujące dominantę każdego z wymienionych symboli, a także rozpatrywano rozwiązania kompromisowe, zakładające ich równowagę. Finalnie, tę stronę płata podzielono symetrycznie, pionowo, na dwa równe pola. Wizerunek Archanioła Gabriela został umieszczony na polu w kolorze granatowym leżącym z prawej strony, przy drzewcu, a więc w miejscu weksylogicznie ważniejszym, zaś na polu w kolorze czerwonym, z lewej strony, został umieszczony znak graficzny CBA.

Projekt wizerunku Archanioła ewoluował zgodnie z sugestiami członków Zespołu. Punktem wyjściowym prac było dążenie autorki projektu, by oddać znaczenie imienia Gabriel – *Bóg jest moją siłą*. W imieniu tym jest zawarta nadzieja i poczucie bezpieczeństwa; to zwiastun potężnego, mocnego działania Boga – *Pan z Tobą, nie bój się*. Stąd też wyobrażenie Gabriela zstępującego na ziemię z przesłaniem, zdecydowanego, spokojnego, dobrego, a jego graficzne odzwierciedlenie miało także oddawać wielokulturowość dziedzictwa Rzeczypospolitej.

Uzgodnienia oscyływały także wokół atrybutów, jakie powinien mieć Archanioł Gabriel na sztandarze CBA. Pojawiały się sugestie, aby Gabriel dzierżył miecz i sam jawił się jako postać bardziej męska. W ocenie Urszuli Laure taki sposób przedstawienia Archanioła Gabriela nie znajdował odzwierciedlenia w tradycji chrześcijańskiej, ponieważ, archaniołowie nie mają płci, bo jej nie potrzebują, a sam miecz myliłby Archanioła Gabriela z Archaniołem Michałem – patronem Policji. Autorka projektu sztandaru jednocześnie podnosiła, że nadawanie ofensywnej postawy patronowi, może paradoksalnie sugerować poczucie słabości. Argumentacja ta została wyrażona w jej słowach wygłoszonych w trakcie uroczystości nadania i wręczenia sztandaru CBA w dniu 9 czerwca 2021 r.: *Nasz Patron zwracając się o taką postawę, nie manifestuje swojej siły – bo jest jej pewien, nie grozi – bo zwraca się do naszych serc i umysłów, a nie pierwotnego instynktu strachu, który nas sparaliżuje*.

Równoległe do dyskusji związanych z atrybutami, obrazowano cechy morfologiczne postaci. Projekt ostatecznie przedstawia Gabriela jako młodzieńca o bardzo delikatnej, wręcz kobiecej twarzy. W brązowe, falujące włosy wpleciona jest niebieska opaska ze złotym krzyżem. Głowa Archanioła jest przedstawiona na tle pełnej, złotej aureoli, która oznacza manifestację potęgi Bożej. Regularna i symetryczna twarz miała emanować spokojem, pewnością siebie, dobrocią, lecz nie dobroduszością. Geneza zielonych oczu Archanioła, oprócz

podkreślenia ich wyjątkowości w ogólnej populacji, łączy się z pieśnią Bułata Okudżawy „Modlitwa”, w których pieśniarz prosi „Panie Zielonooki (...) mnie w opiece swej miej.”

Nawiązując do dominującego stylu dwudziestolecia międzywojennego, czyli art deco, w którym postaci w sztuce miały niemal idealne proporcje i sportową sylwetkę, w projekcie zastosowano wybieg łączący konieczność konsekwencji graficznej oraz wyeksponowania elementu kojarzonego z męstwem. Tym spoiwem jest zbroja, nadająca postaci wyprostowaną, dumną sylwetkę. Wykorzystano wzór zbroi orientalnej z XVI w., która zdobi misterny motyw lilii. Nie jest to błędem, gdyż Gabriel występuje zarówno w chrześcijaństwie, judaizmie i islamie. Autorka projektu, kierując się Księgą Mądrości podkreślała symbolikę zbroi jako odniesienie do czystości władzy i pancerza sprawiedliwości.

Dłoń prawa jest dłonią kobiecą – palec wskazujący niebo oznacza *Moc pochodzi od Boga; nie jesteś sam! Moc Boża jest ze mną!*. Dłoń lewa jest dłonią męską, mocno trzymająca lilię – symbol czystości i sprawiedliwości. To metafora stanowiącej walki o wartości. Warto nadmienić, że przedstawienie aniołów z jedną dłonią męską, drugą kobiecą przez wieki było regułą u włoskich mistrzów, gdyż nasyciła symbolikę ich dzieła, podkreślając boskość aniołów.

Biała lilia, w projekcie sztandaru CBA, jest wzorowana na obrazach Signorellego². W Biblii oraz przekazach innych wyznań jest symbolem czystości, sprawiedliwości, wierności i lojalności. Co istotne, jest równoważna znaczeniowo *antykorrupcji* (łac. *corruptio* – zepsucie) i jako taka stała się oczywistym atrybutem Gabriela, podkreślając przymiot Biura jako instytucji *antykorrupcyjnej*.

Czytając sztandar należy zwrócić uwagę na skrzydła, które są symbolem ochrony, złote wg tradycji chrześcijańskiego Wschodu, gdzie skrzydła archaniołów mają siatkę złocień tzw. asystkę, symbol przynależności do świata wartości nieprzemijalnych; dla wierzących są to wartości Dekalogu, dla wszystkich wartości, które się z dekalogu wywodzą, a więc uczciwość, prawda, lojalność – a zatem wartości uniwersalne, na których opiera się służba Ojczyźnie. Skrzydła skierowane w dół wskazujące na rangę anioła są masywne, zwieńczone piórami w strzelistym łuku na wzór sklepień gotyckiej katedry; podzielone zgodnie ze sztuką pisania ikon na paporotkę (górną część) i podpaporotkę (dolną część); pióra górne wzorowane na skrzydłach orła z godła państwowego, mają w zamysle autorki, być kolejnym łącznikiem między obiema stronami sztandaru.

Archanioł okryty jest szatą białą i czerwonym płaszczem. Biel na sztandarze oznacza czystość, niewinność, doskonałość i radość, wspólnotę ze światem boskim, jeden z najważniejszych kolorów w chrześcijaństwie, pojawia się w Biblii 57 razy. Symbolika czerwieni w tradycji chrześcijańskiej ma wielorakie znaczenie, np. czerwony kolor szat liturgicznych jest związany z Duchem Świętym i męką Chrystusa. Użycie tych dwóch kolorów, oprócz niewątpliwego odwołania się do przedstawionej wyżej symboliki, jest również bezpośrednim nawiązaniem do polskich barw narodowych i stanowi dopełnienie całości kompozycji kolorystycznej sztandaru.

2. Luca Signorelli (ur. ok. 1450 r., zm. w 1523 r.) – włoski malarz okresu quattrocenta, będącego wstępem do epoki renesansu.

Na polu w kolorze czerwonym, z lewej strony odwrotnej strony płata sztandaru, został umieszczony znak graficzny Centralnego Biura Antykorrupcyjnego. Pod nim znajduje się data założenia Biura w zapisie łacińskim, poprzedzona

skrótami A.D. [Anno Domini – Roku Pańskiego]. Jest to oczywisty łącznik z prawą częścią tej strony płata, z wizerunkiem Archanioła Gabriela, który zwiastował Maryi narodziny Jezusa, wyznaczające początek ery chrześcijańskiej.

W trakcie prac nad stroną główną sztandaru. Zaznaczony fragment w zbliżeniu obok. Fot. CBA.

W trakcie prac nad stroną główną sztandaru. Zaznaczony fragment w zbliżeniu. Fot. CBA.

W trakcie prac nad stroną główną sztandaru. Zaznaczony fragment w zbliżeniu obok. Fot. CBA.

W trakcie prac nad stroną główną sztandaru. Zaznaczony fragment w zbliżeniu. Fot. CBA.

W trakcie prac nad stroną główną sztandaru.
Zaznaczony fragment w zbliżeniu obok.
Fot. CBA.

W trakcie prac nad stroną główną sztandaru.
Zaznaczony fragment w zbliżeniu.
Fot. CBA.

W trakcie prac nad stroną główną sztandaru.
Zaznaczony fragment w zbliżeniu obok.
Fot. CBA.

W trakcie prac nad stroną główną sztandaru.
Zaznaczony fragment w zbliżeniu.
Fot. CBA.

W trakcie prac nad stroną główną sztandaru.
Zaznaczony fragment w zbliżeniu obok.
Fot. CBA.

W trakcie prac nad stroną główną sztandaru.
Zaznaczony fragment w zbliżeniu.
Fot. CBA.

W trakcie prac nad stroną główną sztandaru.
Zaznaczony fragment w zbliżeniu obok.
Fot. CBA.

W trakcie prac nad stroną główną sztandaru.
Zaznaczony fragment w zbliżeniu.
Fot. CBA.

W trakcie prac nad koroną.
Zaznaczony fragment w zbliżeniu poniżej.
Fot. CBA.

W trakcie prac nad koroną.
Zaznaczony fragment w zbliżeniu.
Fot. CBA.

W trakcie prac nad stroną główną sztandaru.
Zaznaczony fragment w zbliżeniu poniżej.
Fot. CBA.

Fragment gotowego skrzydła.
Fot. CBA.

Gotowa korona, Fot. CBA.

W trakcie prac nad stroną główną sztandaru.
Zaznaczony fragment w zbliżeniu.
Fot. CBA.

Wyhaftowany herb RP.
Fot. CBA.

Wyhaftowany herb RP.
Fot. CBA.

Fragment dewizy na stronie głównej sztandaru.
Fot. CBA.

Prace nad stroną odwrotną płata.
Fot. CBA.

Prace nad stroną odwrotną płata.
Fot. CBA.

Zabezpieczenie wykończonych części płata przed dalszymi pracami.
Fot. CBA.

Fragment postaci Archanioła Gabriela.
Fot. CBA

Archanioł Gabriel.
Fot. CBA.

ZARZĄDZENIE Nr 11/21 SZEFA CENTRALNEGO BIURA ANTYKORUPCYJNEGO

z dnia 28 maja 2021 r.
w sprawie sztandaru
Centralnego Biura Antykorupcyjnego

Na podstawie art. 10 ust. 3 ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 1921 i 2020 oraz z 2020 r. poz. 1610 oraz 2320) zarządza się, co następuje:

§ 1. Zarządzenie określa:

- 1) wymagania dotyczące sztandaru Centralnego Biura Antykorupcyjnego, zwanego dalej "sztandarem" oraz jego wzór;
- 2) sposób przechowywania sztandaru;
- 3) udział sztandaru w uroczystościach wewnętrznych Centralnego Biura Antykorupcyjnego, zwanego dalej "CBA", uroczystościach świąt państwowych oraz w uroczystościach żałobnych;
- 4) sposób organizacji pocztu sztandarowego;
- 5) prowadzenie Księgi Pamiątkowej Sztandaru CBA oraz Księgi Wyjść Sztandaru CBA.

§ 2. Sztandar składa się z płata, głowicy, drzewca i szarfy.

§ 3.

1. Płatem sztandaru jest tkanina w kształcie kwadratu o boku długości 100 cm, barwy czerwonej po stronie głównej, a barwy granatowej i czerwonej po stronie odwrotnej. Boki płata sztandaru z trzech stron obszyte są złotą frędzlą zaś czwarty bok przytwierdzony jest do drzewca.

2. Na stronie głównej płata znajduje się wizerunek Orła Białego, według wzoru określonego w przepisach o godle, barwach i hymnie Rzeczypospolitej Polskiej, haftowany srebrnym sztychem, a korona, dziób i szpony haftowane złotym sztychem, wpisany w obramowanie w kształcie tarczy herbowej, haftowane złotym sztychem, wielkości 1/2 wysokości płata. Pod orłem w obramowaniu tarczy herbowej znajduje się napis będący dewizą "BÓG HONOR OJCZYŻNA", haftowany złotym sztychem, umieszczony w linii prostej.

3. Wzór strony głównej płata sztandaru jest określony w załączniku nr 1 do zarządzenia.

4. Strona odwrotna płata podzielona jest symetrycznie, pionowo, na dwa równe pola. Na polu w kolorze granatowym leżącym z prawej strony, przy drzewcu, umieszczony jest wizerunek patrona CBA - Archanioła Gabriela. Wizerunek przedstawia archanioła ze złotą aureolą, złotymi skrzydłami skierowanymi w dół, białą szatą i czerwonym płaszczem okrywającym srebrną zbroję z ornamentami, palec wskazujący prawej dłoni skierowany jest do góry zaś w lewej dłoni archanioł trzyma lilię. Twarz archanioła zwrócona jest do przodu, jego oczy spoglądają na wprost. Włosy okala niebieska opaska, na środku której znajduje się złoty krzyż. Na polu w kolorze czerwonym, z lewej strony, umieszczony jest znak graficzny CBA. Pod znakiem graficznym znajduje się rok powstania CBA w zapisie łacińskim - "A.D. MMVI", haftowany złotym sztychem.

5. Wzór strony odwrotnej płata sztandaru jest określony w załączniku nr 2 do zarządzenia.

§ 4.

1. Głowica sztandaru składa się z orła i podstawy w kształcie kuli, wykonanych z metalu.

2. Front głowicy sztandaru jest usytuowany po stronie głównej płata sztandaru.

3. Wewnątrz podstawy głowicy jest umieszczona zminiaturyzowana kopia aktu ufundowania i nadania sztandaru.

4. Wzór głowicy sztandaru jest określony w załączniku nr 3 do zarządzenia.

§ 5.

1. Drzewce sztandaru o średnicy 4 cm i długości 240 cm, wykonane jest z drewna toczonego. Drzewce jest dwudzielne, połączone tuleją z metalu koloru srebrnego. Na górnym końcu drzewca osadzona jest głowica, dolnym brzegiem tulei dochodząca do górnego płata, a na dolnym końcu drzewca jest osadzone stożkowe okucie z metalu.

2. Na drzewcu sztandaru mogą być umieszczane gwoździe pamiątkowe upamiętniające ważne wydarzenia. Gwoździe pamiątkowe mogą zawierać napisy z datami i wydarzeniami odnoszącymi się do historii i tradycji CBA.

3. Decyzję o zgodzie na wbicie gwoździ pamiątkowych podejmuje Szef CBA.

§ 6.

1. Szarfa o barwach Rzeczypospolitej Polskiej, o szerokości 15 cm, jest związana w kokardę i umieszczona na tulei głowicy po stronie głównej płata sztandaru. Jej oba końce dochodzą do dolnego brzegu płata.

2. Wzór szarfy sztandaru jest określony w załączniku nr 4 do zarządzenia.

§ 7. Sztandar przechowywany jest w siedzibie CBA, w pomieszczeniu służbowym, w zamkniętej, przeszklonej gablocie, w położeniu poziomym - rozwinięty.

§ 8.

1. Sztandar CBA bierze udział w uroczystościach CBA, a także w uroczystościach świąt państwowych Rzeczypospolitej Polskiej i w uroczystościach żałobnych, w przypadku zaproszenia na te uroczystości Szefa CBA.

2. Uroczystościami w CBA, które odbywają się z udziałem sztandaru CBA, są w szczególności:

1) Święto CBA ustanowione zarządzeniem nr 2/21 Szefa CBA z dnia 10 lutego 2021 r.

2) wręczenie orderów, odznaczeń i odznak honorowych funkcjonariuszom i pracownikom CBA.

3. Uroczystościami państwowymi, które odbywają się z udziałem sztandaru CBA, są w szczególności:

1) Święto Narodowe Trzeciego Maja;

2) Narodowe Święto Niepodległości.

4. Uroczystościami żałobnymi, które odbywają się z udziałem sztandaru CBA, są w szczególności:

1) pogrzeb Szefa CBA lub jego zastępców;

2) pogrzeb funkcjonariuszy lub pracowników CBA zmarłych podczas wykonywania zadań służbowych.

5. W przypadku uroczystości żałobnych, o których mowa w ust. 4, dyrektor Gabinetu Szefa CBA konsultuje udział sztandaru z osobami odpowiedzialnymi za organizację pogrzebu.

6. Na czas ceremonii pogrzebowych (żałobnych), o których mowa w ust. 4, na sztandarze umieszcza się szarfę z kiru, związaną w kokardę, mocowaną na drzewcu poniżej szarfy o barwach Rzeczypospolitej Polskiej.

7. O udziale sztandaru CBA w uroczystościach innych niż wymienione w ust. 2-4 decyduje Szef CBA.

§ 9.

1. Każdorazowe wydanie sztandaru do udziału w uroczystościach następuje na podstawie zgody Szefa CBA, uzyskanej za pośrednictwem dyrektora Gabinetu Szefa CBA, przekazywanej następnie dyrektorowi Departamentu Ochrony CBA.

2. Pobranie sztandaru z miejsca przechowywania oraz jego zdeponowanie w miejscu przechowywania odnotowywane jest w Księdze Wyjść Sztandaru CBA przez funkcjonariusza delegowanego w skład pocztu sztandarowego. Dyrektor Departamentu Ochrony CBA odpowiada za przechowywanie i nadzór nad prawidłową realizacją wpisów w Księdze Wyjść Sztandaru CBA.

§ 10. Do uroczystości z udziałem sztandaru CBA stosuje się odpowiednio:

- 1) "Ceremoniał Wojskowy Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej" stanowiący załącznik do decyzji nr 392/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 30 września 2014 r. w sprawie wprowadzenia do użytku służbowego "Ceremoniału Wojskowego Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej" (Dz. Urz. Min. Obr. Nar. poz. 317 oraz z 2017 r. poz. 99);
- 2) "Regulamin musztry Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej" Sz. Gen. 1427/94.

§ 11.

1. Podczas uroczystości, o których mowa w § 8, sztandarowi towarzyszy poczet sztandarowy złożony z funkcjonariuszy CBA.

2. Dyrektor Departamentu Ochrony CBA prowadzi zasób funkcjonariuszy wchodzących w skład pocztu sztandarowego, zwany dalej "zasobem".

3. Wpisanie do zasobu następuje na wniosek funkcjonariusza zaakceptowany przez bezpośredniego przełożonego i kierownika jednostki organizacyjnej, z zastrzeżeniem ust. 4.

4. Warunkiem wpisania do zasobu jest pozytywne ukończenie szkolenia z zakresu podstaw musztry.

5. Szkolenie, o którym mowa w ust. 4, organizuje Biuro Kadr i Szkolenia CBA w porozumieniu z Departamentem Ochrony CBA.

6. Dyrektor Departamentu Ochrony CBA, w porozumieniu z kierownikami jednostek organizacyjnych, wyznacza spośród funkcjonariuszy CBA wpisanych do zasobu, o którym mowa w ust. 2, skład pocztu sztandarowego biorącego udział w uroczystości.

7. Dyrektor Departamentu Ochrony CBA odpowiada za zapewnienie należytej ochrony i transport sztandaru oraz pocztu sztandarowego do miejsca i z miejsca uroczystości. Jeżeli jest to zasadne, może w tym zakresie wydać polecenie zrealizowania czynności konwojowo-ochronnych.

8. Poczet sztandarowy towarzyszy sztandarowi od momentu pobrania sztandaru z miejsca przechowywania do momentu oddania do miejsca przechowywania.

§ 12. Dyrektor Gabinetu Szefa CBA odpowiada za:

- 1) zapewnienie właściwego przechowywania sztandaru w cza-

sie, gdy nie jest używany;

2) zapewnienie właściwego stanu sztandaru, w tym jego niezbędne naprawy i renowacje;

3) zapewnienie właściwego przechowywania Księgi Pamiątkowej Sztandaru CBA.

§ 13. Zarządzenie wchodzi w życie z dniem następującym po dniu ogłoszenia.

BÓG HONOR OJCZYŻNA

Wzór strony głównej sztandaru. Załącznik nr 1 do zarządzenia.

Wzór strony odwrotnej sztandaru. Załącznik nr 2 do rozporządzenia.

Wzór głowicy sztandaru. Załącznik nr 3 do rozporządzenia.

Strona główna sztandaru CBA.
Fot. CBA.

Strona główna sztandaru CBA.
Fot. CBA.

Kilka gwoździ wręczanych, jako pamiątka, osobom, które wbijały gwoździe w drzewce sztandaru CBA. Fot. CBA.

Wzór szarfę sztandaru. Załącznik nr 4 do rozporządzenia.

Strona odwrotna sztandaru CBA.
Fot. CBA.

Głowica sztandaru CBA z szarfą.
Fot. CBA.

Gwoździe honorowe na drzewce sztandaru CBA. Fot. CBA.

Akt ufundowania sztandaru CBA.

W 2006 r. Centralne Biuro Antykorupcyjne, miało się z tych pętów wyzwolić, miało być przywiązane do wartości stałych – prawdy, tradycji, lojalności wobec Państwa. Jest tu analogia między rokiem 2006 i utworzeniem Centralnego Biura Antykorupcyjnego a instytucjami okresu międzywojennego. Jest to zerwanie z zaborcą i okupantem. Geneza powstania CBA nie ma rodowodu komunistycznego. Drugim pomostem jest ufundowanie sztandaru. Od wieków fundowanie chorągwi i sztandarów miało głęboki sens, gdyż myśl o tym, że w ich tworzeniu brały udział matki, żony i córki żołnierzy nakładał na nich wielką odpowiedzialność, ale przede wszystkim dodawał otuchy i siły w boju. Tym wzorem również nasz sztandar nie został zakupiony i nie jest zaksięgowanym środkiem trwałym. Sztandar należy do wszystkich funkcjonariuszy i pracowników. Projekt, który jest ich pracą, nawiązuje w detalach do wielokulturowej tradycji II Rzeczypospolitej. Związek ten podkreślają również tradycyjne materiały i wykonanie. Ideały, które symbolizuje Sztandar nie ulegają amortyzacji. Fundatorzy Sztandaru pokładają nadzieję, że ludzie związani z Centralnym Biurem Antykorupcyjnym będą wyznawali wartości, które ten sztandar symbolizuje i będą realizowali marzenia Ojców Niepodległości, którzy chcieli Państwa silnego i sprawiedliwego, ze sprawnymi, dynamicznymi instytucjami. Nie było ich marzeniem, by instytucje Najjaśniejszej Rzeczypospolitej stały się produktem rozkładu komunizmu, instytucjami wijącymi się w fantomowym bólu po chorym systemie, tworcami znajdującymi się w odrętwieniu duchowym.

Sursumcorda. Moc pochodzi o Boga. Archanioł Gabriel na sztandarze przypomina o nieustannej opiece Boga, który pomaga znosić zniewagi, bronić się od podszeptów, znaleźć cierpliwość, sumiennosc, życzliwość, przezwyciężyć owoce niewiary – złość, agresję, zniechęcenie, żądzę zemsty. Gabriel jest wysłannikiem Boga i nie można Go zlaicyzować. Stałby się wówczas postacią literacką. Odnosząc się do Gabriela, odnosimy się przecież do Dekalogu, a więc do wartości uniwersalnych i nieprzemijalnych. Wartości te są wspólne dla ludzi różnych wyznań i społeczności: *nie zabijaj, nie kradnij, nie mów fałszywego świadectwa, nie pożądaj rzeczy bliźniego swego.* Nasz Patron zwracając się o taką postawę, nie manifestuje swojej siły – bo jest jej pewien, nie grozi – bo zwraca się do naszych serc i umysłów, a nie pierwotnego instynktu strachu, który nas sparaliżuje. Na ten aspekt należy patrzeć z perspektywy naszej instytucji oraz z perspektywy osób w niej pracujących. Funkcjonariusze i pracownicy Centralnego Biura Antykorupcyjnego oczekują, że ludzie związani z Biurem będą ludźmi silnymi, którzy będą dokonywać dobrych wyborów, będą ich dokonywać w poczuciu dumy, życzliwości wobec innych i osobistej pokory⁴.

W homilii bp Guzdek przypomniał, że zarówno Piśmo Święte, jak i Kościół określają korupcję jako grzech ciężki. Podkreślił, że także papież Franciszek wielokrotnie piętnował korupcję w swoim nauczaniu, nazywając uzyskane dzięki niej korzyści „brudnym chlebem”. – Kościół zachęca wszystkich chrześcijan do modlitwy o łaskę nawrócenia osób skorumpowanych. Droga wyjścia dla skorumpowanych polityków, biznesmenów i duchownych jest pokuta, nawrócenie i naprawienie wyrządzonych krzywd – powiedział bp Guzdek.

Ordynariusz Wojskowy przypomniał, że CBA od 15 lat prowadzi walkę z nadużyciami o charakterze gospodarczym. – Dzień 9 czerwca 2021 r. jest przełomową datą w historii CBA. Otrzymujecie dzisiaj sztandar. To niezwykle znak, który w czytelny i zarazem w niezwykle mocny sposób wyraża Wasze uczucia oraz wskazuje na wartości, które Was łączą i którym pragniecie służyć – mówił bp Guzdek.

Nawiązując do patrona formacji Archanioła Gabriela podkreślił, że jest on wzorem pokornej i odważnej służby Bogu w najważniejszych sprawach. – Świadomość posiadania takiego orędownika w dyskretnej, wymagającej służbie i pracy na rzecz dobra wspólnego, któremu na imię Polska, to wielki zaszczyt i zarazem zobowiązanie – powiedział.

Dodał, że sztandar „będzie jednoczył i prowadził do zwycięstwa w walce ze złem, korupcją i łamaniem prawa”. – Wraz z upływem kolejnych lat będzie nabierał wagi i znaczenia. To czytelny znak pamięci i wdzięczności, który będzie Wam towarzyszył podczas najważniejszych uroczystości. Nade wszystko będzie mobilizował do optymalnego wypełnienia powierzonych Wam zadań – powiedział.

Na koniec życzył funkcjonariuszom i pracownikom CBA, aby pod nowym sztandarem zapisywali kolejne piękne rozdziały służby formacji. – Z pasją i poświęceniem wypełniajcie powierzone Wam zadania. Bądźcie pewni, że Wasza misja ma sens, i ufni, że ostatecznie dobro odniesie tryumf nad złem – powiedział.

Eucharystię koncelebrowali ks. Zygmunt Robert Berdychowski, proboszcz parafii Świętego Krzyża oraz ks. mjr Marcin Janocha, sekretarz biskupa polowego. We Mszy św. uczestniczyli funkcjonariusze i pracownicy CBA, przedstawiciele innych formacji mundurowych, m.in. Służby Wywiadu Wojskowego, Kontrwywiadu Wojskowego, Żandarmerii Wojskowej, Służby Więziennej, Służby Ochrony Państwa z pocztami sztandarowymi. Przed błogosławieństwem za sprawowaną Mszę św. oraz wygłoszoną homilię podziękował Andrzej Stróżny, szef CBA⁵.

Biskup Józef Guzdek święci sztandar CBA. Fot. Krzysztof Stępkowski (Ordynariat Polowy)

W południe na dziedzińcu Rezydencji Prezydenta RP w Belwederze odbyła się uroczystość nadania Sztandaru Służbie. Szef CBA Andrzej Stróżny powitał zgromadzo-

nych gości i w okolicznościowym przemówieniu podziękował twórcom Biura podkreślając, jak ważną rolę pełni dziś CBA w obszarze polityki antykorupcyjnej Państwa. Podziękowania za zaangażowanie, ciężką pracę i odwagę skierował do funkcjonariuszy i pracowników Biura, którym przekazał słowa najwyższego uznania oraz życzenia – uporu i determinacji w realizacji kolejnych zadań. Zwracając się do funkcjonariuszy i pracowników nawiązał także symboliki sztandaru: „Sztandar jest kluczem do zrozumienia ważnych dla Centralnego Biura Antykorupcyjnego spraw – wierności tradycyjnym wartościom, jedności, odwagi i zaangażowania, sumiennej pracy w służbie Ojczyźnie. (...) Niech Sztandar CBA, wokół którego będziemy się od dzisiaj gromadzić, pozwoli zachować jedność i daje siłę, by konsekwentnie podążać drogą zaszczytnej służby KU CHWALE OJCZYZNY.”

W trakcie uroczystości odczytano Akt Ufundowania i Nadania Sztandaru podpisany przez przedstawicieli fundatorów (z inicjatywą ufundowania sztandaru wystąpili funkcjonariusze i pracownicy CBA) oraz Akt Wręczenia Sztandaru. Uroczyste wręczenie Sztandaru poprzedziło symboliczne wbicie w drzewce gwoździ honorowych. Złożono również podpisy w Księdze Pamiętkowej. Oficjalnego przekazania Sztandaru na ręce Szefa CBA dokonał Premier Mateusz Morawiecki.

– Dzięki działaniom CBA walka z korupcją w Polsce stała się normą. Ta służba jest i nadal będzie potrzebna – powiedział, zwracając się do uczestników uroczystości, Prezydent RP Andrzej Duda.

Szef Kancelarii Sejmu Agnieszka Kaczmarska odczytała list Marszałek Sejmu RP Elżbiety Witek: „Nadany dzisiaj sztandar jest uhonorowaniem dotychczasowej piętnastoletniej działalności Centralnego Biura Antykorupcyjnego oraz wyrazem jedności formacji”.

Premier Mateusz Morawiecki podkreślił w przemówieniu, że III RP od początku toczyły dwie zimy - bezrobocie i druga częściowo widoczna, której udawano, że nie ma, czyli korupcja. Po 1989 r. dawne służby i układy determinowały reguły życia społecznego i gospodarczego. Te dwa wymiary, które symbolicznie określił, czyli bezrobocie i korupcja, nie są niepowiązane. Słabość życia gospodarczego brała się z patologii, u których początku była korupcja. Utworzenie CBA to był przełom i to jest do dziś niezbędna instytucja prawidłowo funkcjonującego państwa. Działalność CBA i profesjonalizacja jest kluczem do naprawy państwa i do istnienia dostatniego, sprawiedliwego i sprawnego państwa.

Minister Koordynator Służb Specjalnych Mariusz Kamiński podczas uroczystości w Belwederze przypomniał, że kiedy 15 lat temu powstawało CBA wszystkie badania opinii publicznej pokazywały, że Polacy sprawę korupcji w naszym kraju uważali za jeden z kluczowych problemów do rozwiązania. CBA było odpowiedzią na wyzwanie, na oczekiwanie obywateli naszego kraju, którzy mieli dosyć tej gęstej, korupcyjnej atmosfery, układów i ciągłego wymuszania łapówek na różnych poziomach w urzędach czy szpitalach publicznych. Minister Mariusz Kamiński zwrócił się do funkcjonariuszy CBA: To dzięki Wam, Waszej odwadze i determinacji, dzięki

3. <https://www.ekai.pl/bp-jozef-guzdek-poswiecil-sztandar-cba/> (dostęp 09.09.2021 r.).

4. Przemówienie autorstwa Urszuli Laure.

5. <https://www.ekai.pl/bp-jozef-guzdek-poswiecil-sztandar-cba/> (dostęp 09.09.2021 r.).

Centralnemu Biuru Antykorupcyjnemu, jesteśmy w innej Polsce.

Obchodzone w tym roku po raz pierwszy Święto Centralnego Biura Antykorupcyjnego było także okazją do wyróżnienia szczególnie zasłużonych funkcjonariuszy CBA, którzy otrzymali z rąk Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Andrzeja Dudy Krzyże Zasługi oraz Medale za Długoletnią Służbę.

Uroczystość w Belwederze uświetniła obecność Orkiestry Reprezentacyjnej Wojska Polskiego⁶.

Szef CBA Andrzej Stróżny przekazuje sztandar pocztowi sztandarowemu. Fot. CBA.

Salutują sztandary pocztów sztandarowych służb mundurowych. Uwagę zwraca, trzeci od lewej, sztandar Służby Ochrony Państwa, gdzie pomylono strony płata. Orzeł Biały znajduje się na stronie odwrotnej, a nie głównej. Fot. CBA.

Premier Mateusz Morawiecki wbija gwóźdź pamiątkowy w drzewce sztandaru CBA. Fot. CBA.

Pani Urszula Laure i Pan Jakub Kołakowski, przedstawiciele pracowników i funkcjonariuszy CBA, przekazują Premierowi Mateuszowi Morawieckiemu sztandar. Fot. CBA.

Szef CBA Andrzej Stróżny prezentuje sztandar. Fot. CBA.

Autor artykułu ze sztandarem CBA. Fot. CBA.

REPLIKA SZTANDARU 2-EJ ESKADRY LOTNICTWA WIELKOPOLSKIEGO

28 sierpnia br., w dniu Święta Lotnictwa Polskiego, Grupie Historycznej Stacja Lotnicza Ławica wręczono replikę sztandaru 2-jej Eskadry Lotnictwa Wielkopolskiego.

Grupa Historyczna Stacja Ławica skupia rekonstruktorów odtwarzających głównie wydarzenia lotnicze z Powstania Wielkopolskiego, w tym m.in. zdobycie lotniska Ławica w dniu 6 stycznia 1919 r. Grupa umundurowana jest zgodnie z historycznym wzorami sprzed ponad stu lat. Replika sztandaru została wykonana na podstawie dokumentacji przechowywanej w Muzeum Wojska Polskiego, a środki zebrano dzięki hojności darczyńców w czasie zbiórki publicznej.

2-gą Eskadrę Lotnictwa Wielkopolskiego rozpoczęto formować 14 lutego 1919 r. na lotnisku Ławica pod dowództwem rtm. pil. Tadeusza Grochowalskiego. Wyposażenie składające się z niemieckich szturmowych samolotów dwumiejscowych Halberstadt CL.II i CL.V, a także myśliwskiego samolotu Albatros D.III pochodziło z zasobów własnych. Dodatkowo eskadra posiadała tabory – konny i samochodowy oraz warsztaty naprawcze.

2 kwietnia 1919 roku eskadrę pod dowództwem ppor. Edmunda Norwida-Kudły wysłano na wielkopolski front południowy. Operowała ona z lotniska Kłęka koło Nowego Miasta nad Wartą, wykonując głównie loty rozpoznawcze na korzyść Wojsk Wielkopolskich wzdłuż granicy zagrożonej działalnością oddziałów Grenzschtzu oraz loty propagandowe poza śląską linię demarkacyjną. W okresie poprzedzającym wybuch pierwszego powstania śląskiego zrzucono ulotki dla Polaków mieszkających na Górnym Śląsku. Eskadra podlegała operacyjnie Dowództwu Głównemu, mieszczącemu się w Poznaniu⁷.

Mieszkańcy Nowego Miasta nad Wartą ufundowali eskadrze sztandar. Uroczyste wręczenie i poświęcenie sztandaru odbyło się 11 maja 1919 r. na Rynku Nowego Miasta nad Wartą. Pobyt eskadry na lotnisku w Kłęce trwał do 10 czerwca 1919 r. Jednostkę przeniesiono pod Kruszwicę w celu prowadzenia rozpoznania lotniczego wzdłuż linii Bydgoszcz – Nakło – Piła.

Replikę sztandaru wyhaftowano ręcznie w Pracowni Haftów Artystycznych Grzelak Bulińska w Poznaniu przez Panią Małgorzatę Grzelak.

Uroczystość przekazania repliki sztandaru Grupie Historycznej Stacja Ławica odbyło się w Muzeum Broni Pancernej w Poznaniu.

Rysunek strony głównej sztandaru 2-jej Eskadry Lotnictwa Wielkopolskiego ze zbiorów Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie.

Rysunek strony odwrotnej sztandaru 2-jej Eskadry Lotnictwa Wielkopolskiego ze zbiorów Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie.

Strona główna repliki sztandaru 2-jej Eskadry Lotnictwa Wielkopolskiego. Fot. Marek Ciebelski

Krzysztof Jasieński

6. Wydział Komunikacji Społecznej CBA. <https://cba.gov.pl/pl/aktualnosci/4655,Uroczystosci-z-okazji-15-rocznicy-powolania-Centralnego-Biura-Antykorupcyjnego-o.html> (dostęp 9.09.2021 r.)

7. <https://pw.ipn.gov.pl/pwi/historia/oddzialy-powstancze/8599,Wielkopolskie-lotnictwo-wojskowe-1919-1921.html?poz=1> (dostęp 20.09.2021 r.)

Strona główna repliki sztandaru 2-ej Eskadry Lotnictwa Wielkopolskiego. Fot. Marek Ciebielski

Głowica repliki sztandaru 2-ej Eskadry Lotnictwa Wielkopolskiego. Fot. Krzysztof Jasiński.

Przed wręczeniem repliki sztandaru. Fot. Krzysztof Jasiński.

Przekazanie sztandaru chorążemu pocztu sztandarowego. Fot. Krzysztof Jasiński

Poczet sztandarowy z repliką sztandaru. Poczet sztandarowy w składzie (od lewej): Arkadiusz Pasiciel, Łukasz Sobczak, Krzysztof Bukiet. Fot. Krzysztof Jasiński.

Gwóźdź pamiątkowy autora artykułu, jednego z fundatorów repliki sztandaru. Fot. Krzysztof Jasiński.

Podziękowanie Grupy Rekonstrukcji Historycznej Stacja Ławica złożone Krzysztofowi Jasińskiemu za wsparcie działalności.

Krzysztof Jasiński

REPLIKA HISTORYCZNEJ BANDERY NA STULECIE

Wiemy jak wyglądała historyczna, pierwsza bandera pierwszego polskiego żaglowca szkolnego Lwów! Z inicjatywy profesora Daniela Dudy – wieloletniego byłego rektora WSM i kapitana Andrzeja Królikowskiego, prezesa Ligi Morskiej i Rzecznej odtworzony został jej prawdopodobny wygląd. Replika zaprezentowana została podczas specjalnego spotkania Stowarzyszenia Kapitanów Żeglugi Wielkiej.

Oryginalna bandera podniesiona została uroczystie na flagsztku Lwowa sto lat temu – 4 września 1921 roku. Miało to miejsce gdzieś na wodach Zatoki Gdańskiej między wsią Gdynia, a Gdańskiem, którego nazwa widniała na rufie żaglowca.

Biało-czerwona bandera odwzorowana została na podstawie nielicznych, niedoskonałych fotografii, z uwzględnieniem oficjalnych aktów prawnych. Obok obowiązującego ówczesnie wizerunku orła, na oryginalnej ofiarowanej przez kobiety lwowskie banderze, widniała łacińska dewiza miasta Lwowa „Semper Fidelis” (zawsze wierne).

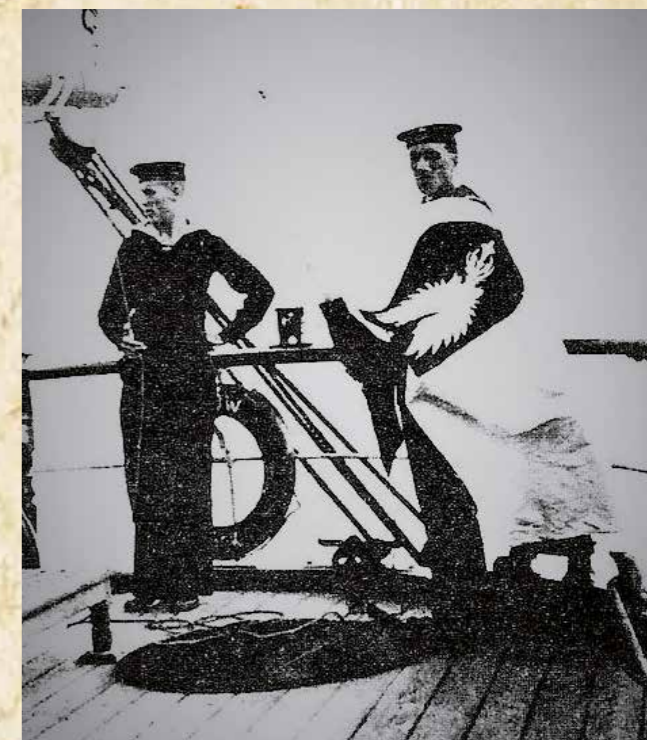
Posiedzenie Stowarzyszenia Kapitanów Żeglugi Wielkiej.

Prezentacja repliki bandery.

„Semper Fidelis” – na replice bandery ze Lwowa.

4 września 1921 – przygotowanie do podniesienia bandery.

Lwów – baza załóg okrętów podwodnych. Na pierwszym planie ORP Żbik.

Wyróżnienie medalem pamiątkowym stulecia pierwszej bandery.

Warto pamiętać, że żaglowiec, podobnie jak Szkoła Morska w Tczewie, do 1922 roku podlegały Ministerstwu Spraw Wojskowych. Można zatem uznać, że Lwów był jednostką zmilitaryzowaną. Po zakończeniu aktywnej morskiej służby jako statek szkolny, wrócił w 1930 roku do Marynarki Wojennej, gdzie przystosowany został do pełnienia funkcji bazy załóg okrętów podwodnych. Później zdegradowany do roli pływającego magazynu zakończył jako krypta węglowa. Ostatecznie, wyeksploatowany kadłub dawnego żaglowca, pocięty na złom przypuszczalnie jeszcze przed wybuchem wojny. Stulecie pierwszej bandery Lwowa zaakcentowano także okolicznościowym medalem pamiątkowym. Spotkanie zakończyło złożenie kwiatów pod pomnikiem admirała Kazimierza Porębskiego oraz wspólna fotografia pamiątkowa.

Medal pamiątkowy stulecia Lwowa.

Fot. Cezary Spigarski
<https://oficynamorska.pl/>

Kwiaty pod pomnikiem admirała Porębskiego.

Fotografia z banderą.

PREZYDENT FRANCJI PO CICHU ZMIENIŁ KOLOR FLAGI

W dniach 14-15 listopada br. pojawiła się na portalach internetowych „sensacyjna” informacja o tym, że prezydent Francji Emanuel Macron po cichu zmienił jeden z kolorów francuskiej flagi. Niebieski stał się ciemniejszy i ma bardziej granatowy odcień. Zmianę zauważono po ponad roku od jej wprowadzenia. Pojawiły się głosy oburzenia, bo kolor flagi przez lata był niezmienny.

Do całej sprawy odniosło się Francuskie Towarzystwo Weksylologiczne (Société Française de Vexillologie, SFV) i wydało komunikat, który został przesłany do towarzystw weksylologicznych na świecie. Poniżej prezentujemy ten tekst, który z francuskiego przetłumaczył Kolega Michał Godlewski.

15 nov. 2021

COMMUNIQUÉ
 À PROPOS DU BLEU DU DRAPEAU TRICOLORE

La presse vient de faire état du changement de la teinte du bleu du drapeau tricolore décidé par le président Macron. En réalité, aucun texte réglementaire n'a jamais fixé la teinte des couleurs du drapeau français. Ce concept est d'ailleurs récent, puisque les couleurs d'un drapeau dépendent du support et des procédés de teinture plus que de la teinte elle-même. En revanche, l'usage solidement établi, depuis au moins le Second empire, est d'utiliser un bleu sombre, un bleu marine proche d'un bleu nuit. C'est ainsi que figure le pavillon national dans tous les *Albums des pavillons* publiés par la marine nationale depuis 1858. On prête au président Giscard d'Estaing la volonté d'éclaircir ce bleu au début de son septennat, en 1974, afin de le rendre moins martial au même titre qu'il avait demandé que le rythme de la Marseillaise soit ralenti (la date de juin 1976, souvent évoquée, est sans doute due à une confusion avec la création, à cette date, du nouveau drapeau de la présidence de la République, avec un faisceau de lecteur au centre). Aucun texte n'a officialisé cette décision, qui ne s'est vraisemblablement traduite que par une modification du cahier des charges des marchés passés par la présidence de la République pour la fourniture de drapeaux flottant sur le palais de l'Élysée et les résidences présidentielles. Cependant, on constate depuis cette date, un net éclaircissement du bleu des différents drapeaux fabriqués. En revanche, le bleu des pavillons utilisés par la marine nationale est toujours un bleu nuit. Le seul document officiel faisant référence à une teinte est l'*Album des pavillons* édité actuellement par le service hydrographique et océanographique de la marine. Dans sa dernière édition de 2019, il indique que le bleu du drapeau français est « approximativement » le Pantone 282C soit le CMJN 100-70-0-50. D'autre part, l'intendance des armées parle de bleu « éteint » pour les drapeaux et étendards des unités, soit une teinte proche des Pantone 294U, 295U, 302U et 303U.

Le premier texte sur le tricolore est le décret du 24 octobre 1790, transformé en loi du 31 octobre 1790, qui dispose que « le pavillon de beaupré sera composé de trois bandes égales et posées verticalement » dans l'ordre rouge-blanc-bleu. L'ordre actuel est sans doute fixé pour la première fois par le décret concernant les vexilles de l'armée de terre du 30 juin 1791. Pour ce qui est du drapeau, c'est un arrêté du 26 juin 1793 qui décide qu'une flamme tricolore sera placée à Paris sur tous les édifices publics et « invite » tous les propriétaires à faire de même « au-dessus de leurs maisons dans le courant du mois prochain ». Lors des Cent Jours, un décret du 9 mars 1815 ordonne que le drapeau tricolore « sera arboré » sur les mairies et « sur les clochers des campagnes ». Enfin, le 1er août 1830, Louis-Philippe signe, en tant que lieutenant général du royaume, une ordonnance qui stipulait : « La nation française reprend ses couleurs. » Légèrement modifiée, cette phrase devient l'article 67 de la charte. Le drapeau tricolore est depuis ce moment-là l'emblème national. Aujourd'hui, c'est le deuxième allié de l'article 2 de la constitution qui est en vigueur : « L'emblème national est le drapeau tricolore, bleu, blanc, rouge ».

Contact : Société française de vexillologie contact@drapeaux-sfv.org 01 81 69 87 50

Sources :
 • P.-A. Le Gras. *Album des pavillons, guidons, flammes de toutes les puissances maritimes...* Paris, 1985.
 • *Pavillons nationaux et marques distinctives...* Album du bicentenaire. Brest, 2019.
 • C. de Fougerolle. « Que sait-on du drapeau français ? » dans *France Vexilla*, n° 00/126 de décembre 2015 & 81/127 de mars 2016.

Société savante, régie par la loi de 1901, créée en 1985.
 Membre de la Fédération internationale des associations vexillologiques.
 c/o Montbel | 8, rue de Courcelles | 75008 Paris | president@drapeaux-sfv.org | drapeaux-sfv.org | [f](#) [t](#) [w](#)

Z drugiej strony, zwyczajem mocno ustalonym, co najmniej od czasów Drugiego Cesarstwa, jest używanie koloru ciemnoniebieskiego, granatowego, bliskiego kolorowi nocnego nieba. Tak wygląda bandera narodowa we wszystkich wydaniach *Album des pavillons* publikowanych przez marynarkę narodową od roku 1858.

Przypisuje się prezydentowi Giscardowi d'Estaing chęć rozjaśnienia błękitu na fładze na początku swojego urzędowania, w roku 1974, aby był mniej wojennym, tak jak zażądał zwolnienia rytmu *Marsylianki*. (Często wspomiana data czerwca 1976 jest nieporozumieniem, związanym z ustanowieniem wówczas nowej flagi prezydenta z różgami liktorskimi pośrodku płata.)

Żaden tekst nie nadał oficjalności tej decyzji, wyraziła się ona najprawdopodobniej jedynie w modyfikacji zamówień urzędu prezydenckiego na flagi powiewające nad Pałacem Elizejskim i innymi rezydencjami prezydenckimi. Jednak można stwierdzić od tej daty lekkie rozjaśnienie barwy niebieskiej różnych flag wówczas produkowanych.

Z drugiej strony, błękit bandery używanej przez marynarkę wojenną jest zawsze ciemny, granatowy. Jedynym dokumentem oficjalnym odnoszącym się do odcienia jest *Album des pavillons* wydany obecnie przez służbę hydrograficzną i oceanograficzną marynarki wojennej. W ostatnim wydaniu z roku 2019 jest informacja, że błękit flagi francuskiej jest „w przybliżeniu” Pantone 282C, czyli CMYK 100-70-0-50. Z drugiej strony, intendentura armii lądowej mówi o kolorze niebieskim „zgaszonym” dla flag i sztandarów jednostek, czyli odcieniu zbliżonym do Pantone 294U, 295U, 302U, i 303U.

Pierwszym tekstem odnoszącym się do flagi trójcolorowej jest dekret z 24 października 1790, przekształcony w ustawę z 31 października 1790, która stwierdza, że „proporzec dziobowy będzie składał się z trzech równych pasów umieszczonych pionowo”, w kolejności czerwony-biały-niebieski. Obecny układ kolorów został niewątpliwie ustalony po raz pierwszy dekretem dotyczącym weksyliów armii z 30 czerwca 1791 roku. Jeśli chodzi o flagę, to zarządzenie z 26 czerwca 1793 roku postanawia, że wstęga trójcolorowa zostanie umieszczona na wszystkich budynkach publicznych i „zaprasza” wszystkich właścicieli do zrobienia tego samego „na swoich domach w ciągu następnego miesiąca”.

Podczas Stu Dni, dekret z 9 marca 18015 poleca żeby flaga trójcolorowa „była wywieszana” na merostwach i „na wieżach kościelnych dzwonnicy wiejskich”.

Wreszcie 1 sierpnia 1830 roku Ludwik Filip podpisał, jako namiestnik królewski, rozporządzenie, które ogłasza: „Naród francuski powraca do swoich barw”. Zdanie to, nieco zmienione, staje się artykułem 67 Karty Konstytucyjnej [z 14 sierpnia 1830]. Od tego czasu flaga trójcolorowa jest symbolem państwowym.

Współcześnie obowiązuje punkt drugi artykułu 2 konstytucji: „Symbolem państwowym jest flaga trójcolorowa, niebiesko-biało-czerwona”.

Odnosnie koloru niebieskiego trójcolorowej flagi Francji.

Prasa doniosła o zdecydowanej przez prezydenta Macrona zmianie odcienia błękitu na fładze Francji.

W rzeczywistości żaden dokument oficjalny nie określił nigdy odcieni barw flagi francuskiej. Zresztą, ten pomysł [określenia odcienia barwy] jest nowy, gdyż kolory flagi zależą bardziej od materiału i procesu barwienia niż od samego odcienia barwnika.

Kontakt: Francuskie Towarzystwo Weksylologiczne contact@drapeaux-sfv.org 01 81 69 87 50

Źródła:

- P.-A. Le Gras. Album des pavillons, guidons, lames de toutes les puissances maritimes... Paris, 1858.
- Pavillons nationaux et marques distinctives... Album du bicentenaire. Brest, 2019.
- C. de Fougerolle. « Que sait-on du drapeau français ? » dans Franciae Vexilla, nos 80/126 de décembre 2015 & 81/127 de mars 2016.

Michał Godlewski
Krzysztof Jasiński

~ * ~

NOWOŚCI WYDAWNICZE

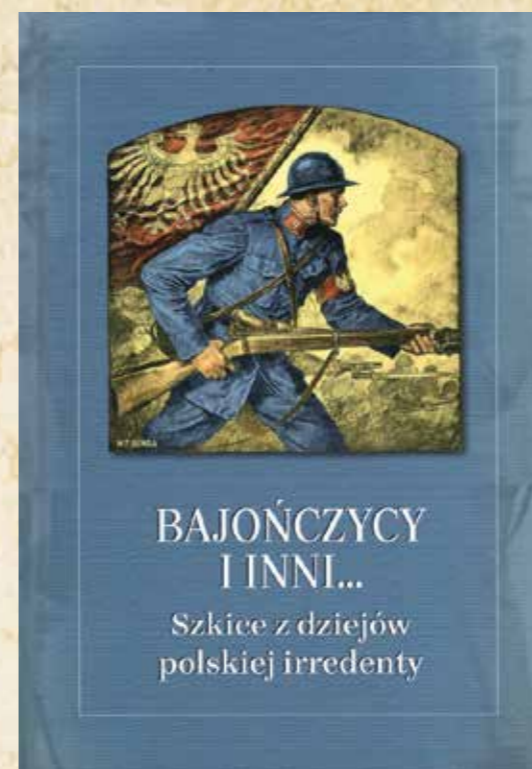
W numerze 3(19) 2021 magazynu „Polska Zbrojna Historia” znajduje się artykuł Jarosława Pycha „Zmartwychwstałe sztandary”.

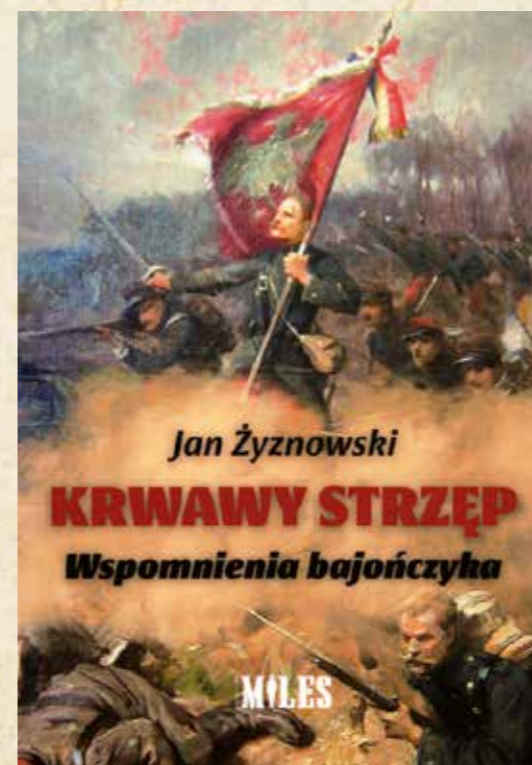
W numerze 4(20) 2021 magazynu „Polska Zbrojna Historia” znajduje się artykuł Jarosława Pycha „Chorągwie od papieża i biskupa”. Natomiast w artykule Grzegorza Kucharczyka „Wanda – heroizm i ludobójstwo” zamieszczono obraz Pierre’a-Narcisse’a Guérina „Henri de La Rochejaquelein”.

Obraz Pierre’a-Narcisse’a Guérina „Henri de La Rochejaquelein” w kolekcji Musée d’Art et d’Histoire de Cholet. Fot. artrenewal.org.

„Bajończycy i inni... Szkice z dziejów polskiej irredenty” pod redakcją Jarosława Cielebona i Macieja Hubki. Publikacja wydana we współpracy Gminnego Ośrodka Kultury w Ujeździe oraz Archiwum Państwowego w Piotrkowie Trybunalskim, Piotrków Trybunalski – Ujazd 2020. Na okładce fragment plakatu Centrum Rekrutacyjnego Armii Polskiej we Francji z 1917 roku autorstwa Władysława Teodora Bendy.

Jan Żyznowski „Krwawy strzęp. Wspomnienia bajończyka”. Książka wydana przez Wydawnictwo Miles Sp. J., Kraków 2021 na podstawie wydania z 1923 roku. Na okładce fragment obrazu Jana Styki „Śmierć Władysława Szujskiego”.

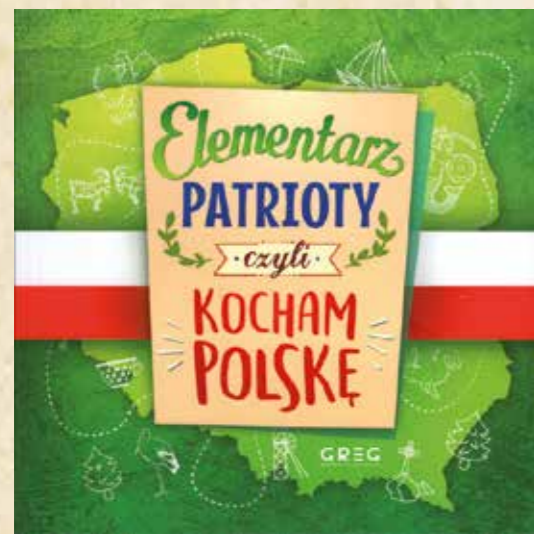
Wacław Lipiński „Dziennik Bajończyka Mariana Himnera”. Książka wydana przez Wydawnictwo Miles Sp. J., Kraków 2021 na podstawie wydania z 1930 roku. Na okładce fragment obrazu Jana Styki „Sen wolontariuszów polskich w okopach francuskich”.

„Symbole Polski / Symbols of Poland”. Wydanie limitowane z okazji 25-lecia Krajowego Związku Banków Spółdzielczych. Publikację wydała Fundacja „Kocham Polskę” i Grupa Wydawnicza BOOKMARK, Warszawa 2016.

„Atlas Europy dla dzieci 5-8 lat, naklejki flagi i herby”, ilustracje i skład Krzysztof Tonder, tekst Beata Guzowska, Wydawnictwo Literat, Toruń, b.r.

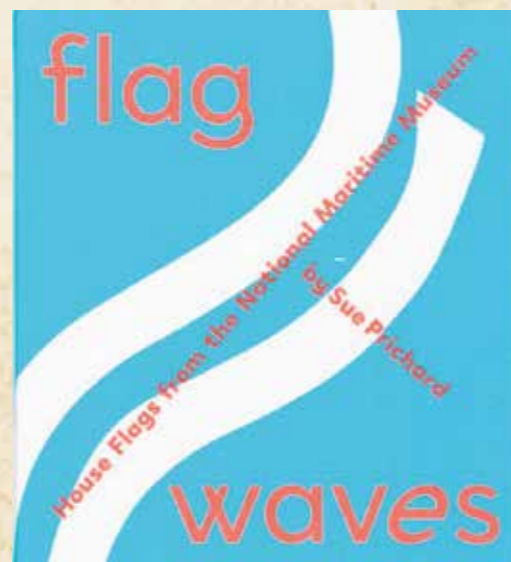

„Elementarz patrioty czyli kocham Polskę”, autorzy Agata Karpińska, Grzegorz Strzeboński, Patrycja Wojtkowiak-Skóra, Józef Wybicki, ilustracje Elżbieta Moysi, Wydawnictwo GREG, Kraków, b.r.

W książeczce znajduje wiersz „Flaga” Grzegorza Strzebońskiego. Niestety autor błędnie podaje, że biel na fładze wywodzi się od orła i oznacza szlachetność i powagę, a czerwień od tarczy godła (!) i oznacza miłość i odwagę. Z kolei w wierszu „Dzień Flagi Państwowej” autorka Agata Karpińska twierdzi, że biel na fładze to czystość niepokalana, a czerwień to krew przelana. Dodatkowo autorka podaje, że na piersi nosimy kotyliony w kolorze biało-czerwonym. I jak tu wychować patriotę?

Przemysław Barszcz, „Zwierzęta w godłach”, ilustrował Wojciech Pawliński, Wydawnictwo Dwie Siostry sp. z o.o., Warszawa 2021.

Sue Prichard, „Flag Waves: House Flags from the National Maritime Museum”, Royal Museums Greenwich Publication, Londyn 2021.

„Flag waves” to mieszanka uderzających, abstrakcyjnych projektów i uroczych, ręcznie sztychowanych motywów. Weksylia te były używane na łodziach każdej wielkości, od ogromnych promów pasażerskich po małe łodzie rekreacyjne. Produkowane głównie między połową XIX a połową XX wieku, flagi są mieszanką odważnych, geometrycznych wzorów, przypominających wczesny modernizm i dziwacznych motywów, sztychowanych z tkaniny. Piękna książka dla miłośników wzornictwa, tekstyliów i rękodzieła, wypełniona ilustracjami, z których wiele zostało zaprezentowanych po raz pierwszy.

Z wprowadzeniem Sue Prichard, starszego kuratora ds. sztuki, w Narodowym Muzeum Morskim w Greenwich w Londynie, „Flag Waves” jest pierwszą książką badającą sym-

bole i motywy tej niezwyklej kolekcji. Autorka analizuje początki projektowania flag i ich formy geometryczne oraz bada wyjątkową rolę flag w wyrażaniu tożsamości firmy na wiele lat przed użyciem wyrafinowanych logo i identyfikacji wizualnej korporacji. Książka Prichard zawiera przegląd flag firmowych, których używali Brytyjczycy na statkach.

„Complete Flags of the World”, Dorling Kindersley Limited, Londyn 2021, wydanie siódme.

The Complete Book of Country Flags, Facts & Capitals. A colorful guide of all flags, facts and capitals of the world including photos and country location maps, B.C. Lester Books, Buckinghamshire 2020.

ZWIERZĘTA W HERBACH

W barwnych herbach państw świata widnieje wiele stworzeń – prawdziwych, niekiedy też mitycznych (jednorożec, smok, Garuda), czy już wymarłych (dodo w herbie Mauritiusu). Każde z nich ma własną fascynującą historię, związaną z dziejami i kulturą danego kraju. Problematykę tę przybliżyła, wydana ostatnio, książka Przemysława Barszcza „Zwierzęta w godłach” (Wydawnictwo Dwie Siostry, Warszawa 2021, ss. 168). Choć od razu zaznaczmy, że prawidłowiej byłoby ją zatytułować „zwierzęta w herbach” lub „zwierzęta jako godła (państwowe)”. Pełna ciekawostek zoologicznych, geograficznych i historycznych, wzbogacona interesującymi ilustracjami, książka Barszcza prowadzi czytelnika przez kolejne kontynenty, a precyzyjnie – poszczególne kraje zoogeograficzne. Autor książki, wydanej głównie z myślą o młodzieży, to leśnik, dziennikarz i pisarz, niestrudzony popularyzator m.in. przyrody i geografii.

Zasadniczą część pracy, składającej się z ponad trzydziestu opowieści, poprzedzają informacje ogólne o godłach i herbach - ich genezie i podstawowym wyglądzie. W tej części, co do precyzyjności niektórych użytych przez autora określeń, można mieć jednak pewne zastrzeżenia („herb to rodzaj godła”, s. 5). Przystępując do wymieniania i opisu zwierząt w poszczególnych herbach państw świata, autor przypomina, że rysunek herbowy jest z zasady uproszczony, czasem o odmiennych barwach od rzeczywistych, stąd niekiedy można mieć pewne wątpliwości, co do dokładnego gatunku przedstawionego zwierzęcia.

W kolejnych częściach książki P. Barszcz przybliży wygląd i zwyczaje zwierząt oraz uzasadnia fakt znalezienia się w znakach państwowych takich a nie innych ssaków, ptaków, gadów czy ryb. Zaczyna od bielika amerykańskiego (USA), a kończy dzikiem europejskim (?) w emblemacie Vanuatu. Tu jednak poniosła autora zbyt duża fantazja. Nie rozumiem też, po co autor pisze, że w znakach państwowych Indii, Urugwaju i Botswany znajduje się tur europejski, a później pisze o hodowli bydła.

Co prawda świnie na Vanuatu chowane są w stanie półdzikim, ale ten charakterystycznie zakrzywiony kięł powstaje w specyficzny sposób, a nie pochodzi od dzika. Niekiedy niektórym chowanym tu zwierzętom usuwa się górny kięł, wskutek czego dolny się nie ścięra. Rośnie on swobodnie, zakręglając się stopniowo do tyłu. Najcenniejsze są kły tworzące pełny krąg. Oczywiście, niestety, zęby wrastające w świński ryj przysparzają zwierzęciu cierpienie i utrudniają jedzenie. Przez cały ten czas właściciel trzyma świnie w zagrodzie i specjalnie ją dokarmia. Później, posiadacz tak zawiniętych świńskich zębów, cieszy się powszechnym szacunkiem wśród społeczności plemiennej.

Wymienić by można jeszcze trochę zwierząt, które nie znalazły się w książce, np. flaming (Bahamy), sekretarz (Sudan), żuraw koroniasty i antylopa kob (Uganda), wikunia (Peru), alpaka (Boliwia). Niemniej heraldycy i weksylolodzy, zwłaszcza jeszcze mniej doświadczeni, na kartach omawianej książki znaleźć mogą wiele interesujących wiadomości.

FLAZIKA

CIEKAWOSTKI WEKSYLOLOGICZNE

Mobilistan

Czym jest państwo? Jakie jest jego terytorium? Czy akceptujemy sposób ich definiowania? Kto będzie musiał nas rozpoznać, oprócz nas samych? To są pytania, które wciąż pojawiają się w historii. Przykładem jest Turecka Republika Cypru Północnego, de facto państwo w północnej części wyspy Cypr, które nie jest uznawane przez społeczność międzynarodową z wyjątkiem Turcji – ale państwo to faktycznie istnieje. I nie jest jedyne w swoim rodzaju. Podobny status mają Osetia Południowa, Abchazja, Artsakh czy Naddniestrze, żeby wymienić tylko kilka. Natomiast przykładem z dziedziny sztuki jest kolektyw artystyczny NSK (Neue Slowenische Kunst), który w 1992 roku ogłosił swoją transformację z kolektywu w państwo („Państwo w czasie”). Wszystkie te przykłady pokazują, że do tworzenia faktów często wystarcza deklaracja suwerenności jako państwa, akceptacja przez jakąś większość nie jest obowiązkowa. Z obiektywnego punktu widzenia państwo to nic innego jak społeczna struktura administracyjna.

Projekt artystyczny „Mobilistan” – pierwsze mobilne państwo w przestrzeni limuzyny został stworzony przez Manaf Halbouniego¹ i Christiana Manssa². Ma być rozumiany jako czysty ART PROJECT (Projekt artystyczny) zajmujący się zagadnieniami mobilności, granic terytorialnych, rozpoznania, marginalizacji, swobody podróżowania i chęci przynależności. Mobilistan powstał na terenie wydłużonej limuzyny marki Mercedes 260e, tworząc w ten sposób terytorium, do którego można wjechać lub wyjechać drzwiami pojazdu. Mobilistan ma własną flagę, hymn i paszport.

1. Manaf Halbouni urodził się w 1984 r. w Damaszku, Syrii. Mieszka i pracuje w Dreźnie w Niemczech. Halbouni studiował rzeźbę w Akademii Sztuk Pięknych w Damaszku oraz w Hochschule für Bildende Künste w Dreźnie (Akademia Sztuk Pięknych w Dreźnie), gdzie uczęszczał do klasy mistrzowskiej prof. Eberharda Bossleta. Halbouni otrzymał m.in. nagrodę Marion Ermer Award 2016 od Museum der Bildende Künste Leipzig, a ostatnio uczestniczył w programie rezydencyjnym Kulturakademie Tarabya (Stambuł, Turcja, 2019), Residenzpflicht.Berlin (Berlin, Niemcy, 2019) oraz FFO Artist w Programie Rezydencji (Ministerstwo Spraw Zagranicznych Republiki Federalnej Niemiec, 2018). Halbouni miał liczne wystawy indywidualne i zbiorowe: Bon Voyage, Das Reisen in der Kunst (Ludwig Forum Aachen, Niemcy, 2020); Margaritas im Herbst (Galerie Weise, Chemnitz, Niemcy, 2019); Biennale w Hawanie (Hawana, Kuba, 2019); Nie zniósł tego (Rotor, Graz, Austria, 2018); Parallel Vienna (Wiedeń, Austria, 2018); Neuer Norden Zürich (Zürich, Szwajcaria, 2018); Wyspa jest tym, co otacza morze (Europejska Stolica Kultury 2018, Valetta, Malta), What If (Edynburski Festiwal Sztuki, 2017); Your Story (Kunsthalle Emden, Niemcy, 2017); Niespokojna ziemia (Triennale de Milano, Włochy, 2017); Pomnik instalacji (Neumarkt, Drezno; Brama Brandenburska – Berliński Salon Jesienny, Berlin, Niemcy, 2017); Nigdzie nie ma domu (Muzeum Sztuk Pięknych, Lipsk, 2016); Baustelle Europa (Kunsthhaus Drezno, Niemcy, 2016); AZYL (Bielefelder Kunstverein, Bielefeld, Niemcy, 2016). Wyspa jest

Mobilistan. Fot. mobilistan.art

tym, co otacza morze (Europejska Stolica Kultury 2018, Valetta, Malta), What If (Edynburski Festiwal Sztuki, 2017); Your Story (Kunsthalle Emden, Niemcy, 2017); Niespokojna ziemia (Triennale de Milano, Włochy, 2017); Pomnik instalacji (Neumarkt, Drezno; Brama Brandenburska – Berliński Salon Jesienny, Berlin, Niemcy, 2017); Nigdzie nie ma domu (Muzeum Sztuk Pięknych, Lipsk, 2016); Baustelle Europa (Kunsthhaus Drezno, Niemcy, 2016); AZYL (Bielefelder Kunstverein, Bielefeld, Niemcy, 2016). Wyspa jest tym, co otacza morze (Europejska Stolica Kultury 2018, Valetta, Malta), What If (Edynburski Festiwal Sztuki, 2017); Your Story (Kunsthalle Emden, Niemcy, 2017); Niespokojna ziemia (Triennale de Milano, Włochy, 2017); Pomnik instalacji (Neumarkt, Drezno; Brama Brandenburska – Berliński Salon Jesienny, Berlin, Niemcy, 2017); Nigdzie nie ma domu (Muzeum Sztuk Pięknych, Lipsk, 2016); Baustelle Europa (Kunsthhaus Drezno, Niemcy, 2016); AZYL (Bielefelder Kunstverein, Bielefeld, Niemcy, 2016). Nigdzie nie ma domu (Muzeum Sztuk Pięknych, Lipsk, 2016); Baustelle Europa (Kunsthhaus Drezno, Niemcy, 2016); AZYL (Bielefelder Kunstverein, Bielefeld, Niemcy, 2016). Nigdzie nie ma domu (Muzeum Sztuk Pięknych, Lipsk, 2016); Baustelle Europa (Kunsthhaus Drezno, Niemcy, 2016); AZYL (Bielefelder Kunstverein, Bielefeld, Niemcy, 2016). <https://www.zilbermangallery.com/home.htm> (dostęp 21.11.2021).

2. Christian Manss urodził się w Eisenach/Turyngia w 1978 roku. Studiował w Lipsku do 2007 roku i mieszkał w Zurychu do 2010 roku. Od 2010 roku artysta przeniósł swoją główną rezydencję do Dreznia. W latach 2012-2015 artysta mieszkał i pracował także w Oberhausen, gdzie przez 3 lata otrzymywał stypendium studyjne z Muzeum Ludwig-Galerie Schloss Oberhausen. Zwłaszcza w 2015 i 2018 roku często był aktywny artystycznie za granicą, a stypendia podróżnicze przywiodły go do Francji, Korei Południowej, Czarnogóry i USA. Christian Manss wystawiał w Korei Południowej, Szwajcarii, Niemczech, Austrii, Anglii, Francji, Polsce, Meksyku, Czarnogórze i USA. Stypendia (ostatnie): 2018 grant na projekt „Monumental” z Anne Manss, Ohio Arts Council, Mellon Arts Grant, Denison University, Ohio, USA, 2018 grant roboczy miasta Drezno, 2017 grant podróżniczy w Budwie, Czarnogóra, Dukley Europejska Wspólnota Sztuki, 2016 podróż stypendium w Gangneung, Korea Południowa, Muzeum Sztuki Haslla, 2016 stypendium podróżnicze Columbus, Ohio, USA, Ohio State University, 2015 stypendium w Strasburgu, stolica stanu Drezno, 2012-14 stypendium w Oberhausen, Museum Ludwig Galerie Schloss Oberhausen. <http://galerieuglia.de/portfolio-posts/christian-manss> (dostęp 21.11.2021)

Manaf Halbouni i Christian Manss w Mobilistanie. Fot. mobilistan.art

W Mobilistanie mieszka czterech stałych mieszkańców, pełniących jednocześnie kilka ról, takich jak prezydent stanu, minister spraw zagranicznych, minister finansów, minister spraw wewnętrznych itp. Czterech stałych mieszkańców to: Manaf Halbouni, Christian Manss i dwóch pasażerów na zmianę. To oni określają losy Mobilistanu: kto może zostać obywatelem, kto zostanie wydalony, gdy pojazd osiągnie maksymalną liczbę ludności, oraz tymczasową lokalizację Mobilistanu.

Na festiwal Mahalla w Stambule odbyto podróż z Berlina do Stambułu z wizytami państwowymi w Saksonii, Austrii, Chorwacji i innych krajach na tej trasie. Czas trwania podróży i stan, w jaki mogli złożyć oficjalną wizytę, był oczywiście zależny od warunków pandemii we wrześniu. W każdym razie głównym celem było przybycie do Stambułu samochodem w ostatnim tygodniu września na festiwal. 20 października projekt Mobilistan gościł we Wrocławiu w Akademii Sztuk Pięknych im. Eugeniusza Gepperta. Natomiast w dniach 22-23 października w Krakowie w Muzeum Sztuki Współczesnej MOCAK.

Byli również obecni z projektem MOBILISTAN na wystawie Manafa Halbouni'ego STREFA w dniu 18 listopada 2021 w "Zentrum für verfolgte Künste" w Solingen. To tam zakończyła się aktywna część tego projektu artystycznego w 2021 roku; przewidziana jest kontynuacja w 2022 roku.

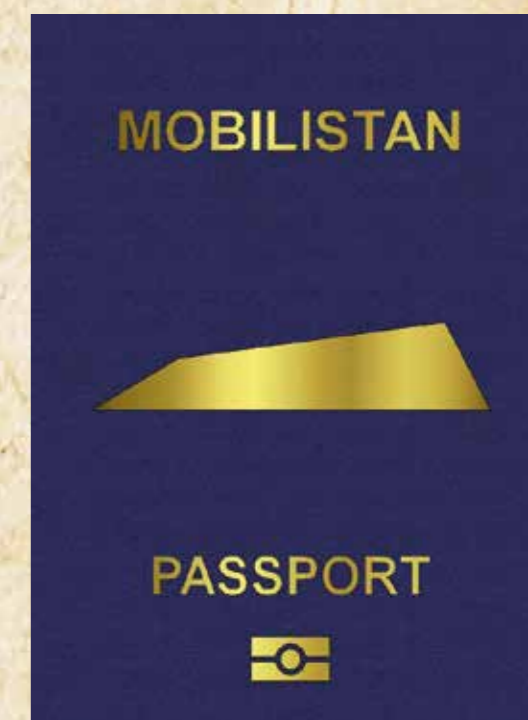
Flaga Mobilistanu. Rys. mobilistan.art

Symbol umieszczony na paszporcie i fladze reprezentuje abstrakcyjną formę pojazdu (celowo brak kół), niekoniecznie samochodu, ale dowolnego środka transportu. Chodzi o to, aby na późniejszym etapie projektu można było rozwiązać

problemy związane z zawłaszczeniem terenu lub powiększeniem terytorium poprzez zakup kolejnego pojazdu, takiego jak przyczepa lub inny samochód. Abstrakcyjny pojazd na fladze spoczywa na żółtym terenie (ziemi) z błękitnym niebem powyżej. Ten symbol jest używany do wszelkich celów reprezentacyjnych – online, drukowanych, ubrań i tym podobnych.

Flaga Mobilistanu na maszcie. Fot. <https://www.facebook.com/Otonomistanbul/photos>

Paszport Mobilistanu. Rys. mobilistan.art

Krzykaro

